Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Kateřina Sedlatá

Srovnání úpravy odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku v českém a americkém právu

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Prof. JUDr. Jiří Švestka, DrSc.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce: srpen 2013

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.“

V Praze dne 26. 8. 2013 Kateřina Sedlatá

Poděkování

Děkuji panu Prof. JUDr. Jiřímu Švestkovi, DrSc., vedoucímu mé diplomové práce za jeho a pomoc při vypracování této diplomové práce.

V Praze dne 26. 8. 2013 Kateřina Sedlatá

OBSAH

Úvod **1**

1. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy a povinnost řádného plnění podle občanského zákoníku **3**

1.1. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy **3**

1.2. Povinnost řádného plnění **7**

1.3. Vztah náhrady majetkové a nemajetkové újmy a povinnosti z vadného plnění **11**

2. Zakotvení odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku v českém právním řádu **12**

3. Úprava odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku v americkém právním řádu **13**

3.1. Historie odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku ve Spojených státech amerických **15**

4. Srovnání základních prvků odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku podle českého a amerického práva **17**

4.1. Pojem výrobek (product) **17**

4.2. Vada výrobku (product defect) **20**

4.2.1. Podrobněji k druhům vad podle amerického práva 23

4.3. Pojem výrobce (manufacturer) **26**

4.4. Objektivní odpovědnost (strict liability) **28**

4.5. Liberační důvody **34**

4.6. Újma **38**

4.7. Rozsah a způsob náhrady škody **42**

4.7.1. Rozsah a způsob náhrady újmy na zdraví 42

4.7.2. Rozsah a způsob náhrady škody na věci 46

4.7.3. Represivní náhrada škody v USA „punitive damages“ 47

4.8. Promlčení a prekluze **49**

Závěr **54**

Seznam zkratek **59**

Seznam a překlad anglických pojmů **59**

Seznam literatury **60**

Abstract – Products Liability in Czech and American Law **65**

Abstrakt **66**

Klíčová slova **67**

ÚVOD

1. června 1998 vstoupil v účinnost zákon č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, kterým byla do českého právního řádu transponována směrnice Rady č. 85/374/EHS ze dne 25.července 1985 o sbližování právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky. Vedle zákona na ochranu spotřebitele, zákona o technických požadavcích na výrobky a dalších právních předpisů spotřebitelského práva se jedná o jeden z mnoha důležitých zákonů zakotvujících ochranu spotřebitele. Odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku však bude nově od 1.1.2014 upravená v zákoně 89/2012 Sb., občanský zákoník, spolu se všemi ostatními instituty občanského práva a protože se jedná již o velice blízkou budoucnost, budu se v této diplomové práci zabývat zmíněnou platnou, avšak ještě neúčinnou právní úpravou odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku.

Původ institutu odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku (products liability) je možné dohledat primárně v angloamerických právních řádech a proto jsem se ve své diplomové práci rozhodla zabývat srovnáním české právní úpravy a úpravy odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku zakotvené v americkém právním řádu, kterým se evropská úprava nepochybně inspirovala. Tento druh zvláštní odpovědnosti je v USA upraven nikoli na federální, ale pouze na státní úrovni. Přestože v roce 1979 byl vyhlášen tzv. Model Uniform Product Liability Act, kterým mají státy možnost inspirovat své zákony v oblasti products liability, právní úprava jednotlivých států je velice odlišná a proto budu českou odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku porovnávat primárně s publikací Restatement (Third) of Torts, konkrétně s částí věnovanou Products Liability. V kapitole pojednávající o náhradě škody jsem dále vycházela z části Restatement (Third) of Torts nazvané Liability for Economic Harm a Liability for Physical and Emotional Harm. Restatement 3rd v sobě zahrnuje soubor obecných principů common law[1] a jeho účelem je informovat o nich hlavně právníky a soudce. Publikace Restatment je opakovaně vydávána Americkým právním institutem, což je organizace akademiků působících v různých právních odvětvích a byla založena v roce 1923.

Tato diplomová práce je rozdělena do čtyř hlavních kapitol. V první kapitole jsem si dala na úvod za cíl vystihnout hlavní odlišnosti mezi povinností k náhradě

[1] Common law je pojem, který je nejpřesněji přeložitelný jako obyčejové či zvykové právo.

majetkové a nemajetkové újmy (dříve náhrada škody) a povinností vyvstávající v důsledku nedostatku řádného plnění (dříve odpovědnost za vady). Tomu předchází vyčerpávající popis obou institutů zvlášť, jelikož určité jejich aspekty se s novou občanskoprávní úpravou změnily a považuji za užitečné i některé tyto změny zmínit. Jelikož se tato práce zabývá odpovědností za škodu způsobenou vadou výrobku, považuji za stěžejní důsledně odlišit pojem újma neboli škoda od pojmu vada.

Druhá a třetí kapitola jsou postupně věnovány zakotvení odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku v českém a americkém právním řádu, včetně základního nastínění historického vývoje products liability v USA. Domnívám se, že popis minulého vývoje odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku přispěje ke snazšímu pochopení rozdílů mezi oběma úpravami, kterým se věnuji v následující čtvrté kapitole.

Poslední avšak nejdůležitější kapitola, která je těžištěm této práce je rozdělena do sedmi podkapitol majících za cíl vysvětlit vybrané pojmy neoddělitelně spjaté s tématem této práce. Pojmy výrobek, vada výrobku, výrobce, objektivní odpovědnost, újma na zdraví a na věci a další jsou postupně rozebrány v kontextu českého právního řádu, zejména pak zákona č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, a následně přiřazeny k jejich americkým ekvivalentům. Účelem čtvrté kapitoly je zdůraznit odlišnosti české a americké odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku a objasnit, v jakých případech vychází úpravy ze stejných principů. V porovnání s českou úpravou odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku jsou americká pravidla products liability zachycená v Restatement 3rd komplexnější a všemi jsem neměla možnost se v této práci zabývat. Pro dokreslení jsem k jednotlivým srovnávaným pojmům zahrnula i příklady ze soudních sporů, ve kterých se mimo jiné vyvíjely definice pojmů v čase.

1. NÁHRADA MAJETKOVÉ A NEMAJETKOVÉ ÚJMY A POVINNOST ŘÁDNÉHO PLNĚNÍ PODLE OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU

1.1. NÁHRADA MAJETKOVÉ A NEMAJETKOVÉ ÚJMY

Úprava náhrady majetkové a nemajetkové újmy, dosud známá jako obecná, případně zvláštní odpovědnost za škodu se v NOZ nachází v Části čtvrté, Hlavě III „Závazky z deliktů“ a je tedy systematicky řazena až za všeobecná ustanovení o závazcích a jednotlivé smluvní typy. Toto zařazení neodpovídá umístění těchto ustanovení v dosud účinném OZ, ale po obsahové stránce tato materie příliš změn nedoznala.

Nový občanský zákoník v úvodních ustanoveních týkajících se závazků z deliktů používá několik základních pojmů, mezi které patři i rozdělení na majetkovou a nemajetkovou újmu a dále v § 2894 odst. 1 NOZ se objevuje pojem újma na jmění, který je v dalších ustanoveních nazýván, jak bylo doposud zvykem, škodou. NOZ sjednocuje pravidla pro náhradu újmy doposud roztříštěná do občanského zákoníku, obchodního zákoníku a zákoníku práce. Podle NOZ tedy už nebude nutné zkoumat, zda vzniklá škoda pochází ze závazkového vztahu řídícího se občanským či obchodním právem nebo se dokonce jedná o vztah podřízený pracovnímu právu. Od 1.1.2014 budou v českém právním řádu jasná pravidla zakotvená pouze v jednom právním předpisu, podle kterých již nebude nutné zkoumat, zda jednou ze stran smluvního závazku náhodou není podnikatel, Jedno rozlišovací kritérium je však v NOZ zachováno a to je založeno na faktu, zda byla újma způsobena porušením zákonem stanovené povinnosti nebo se jedná o porušení povinnosti smluvní.[2]

Původním záměrem tvůrců NOZ bylo zcela opustit ryze materialisticky pojímaný institut náhrady škody, podle něhož se poškozenému hradí výlučně škoda majetková a zahrnout sem zásadně i nemajetkovou újmu.[3] Z ustanovení § 2894 NOZ jasně vyplývá, že povinnost náhrady újmy na jmění (škody) stále hraje prim, ale v odstavci 2 daného ustanovení se praví, že “*Nebyla-li povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmu výslovně ujednána, postihuje škůdce, jen stanoví-li to zvláštní zákon. V takových případech se povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím*

[2] Eliáš, K. a kol. Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, str. 258
[3] Vláda ČR, Důvodová zpráva k návrhu zákona 89/2012 Sb., občanský zákoník, str. 568

zadostiučinění posoudí obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu."[4] Shodně i podle důvodové zprávy se tedy nemajetková újma nahrazuje pouze v dále zvlášť stanovených případech, ale právě tyto případy, kdy poškozenému vznikne právo na odčinění nemajetkové újmy, jsou v NOZ pojaty poměrně široce. Pro povinnost nahradit škodu jsou v NOZ jasně daná pravidla, která se analogicky podle § 2894 odst. 2 NOZ použijí i na náhradu nemajetkové újmy a proto také většina ustanovení týkajících se náhrady majetkové a nemajetkové újmy souhrnně používá pojem „škoda", který platí jak pro majetkovou, tak nemajetkovou újmu, existuje-li povinnost ji odčinit.[5]

K získání nároku na náhradu nemajetkové újmy vedou podle NOZ dvě cesty. Je možné si buď takovou povinnost předem sjednat, nebo se spolehnout na zákonná ustanovení včetně ustanovení o škodě způsobené vadou výrobku, která takovou povinnost v určitých případech zakládají. Vždy se hradí nemajetková újma při zásahu do práva na život, zdraví, svobodu, soukromí apod.

K náhradě nemajetkové újmy se váží ještě další ustanovení NOZ zavádějící například náhradu ceny věci zvláštní obliby podle § 2969 NOZ při poškození věci, kterou škůdce poškodil ze svévole nebo škodolibosti.[6] Zvláštní oblibě se může těšit určitá věc poškozeného z mnoha různých důvodů a při posuzování její hodnoty je hlavní zřetel brán na osobní vztah poškozeného k věci. Neposuzuje se pouze reálná cena nebo hodnota věci na trhu v danou chvíli (cena obvyklá), ale přihlíží se k osobnímu poutu, případným vzpomínkám, který měl poškozený s věcí spojenou a dalším vlastnostem, které věc v očích poškozeného vykazuje.[7] Náhrada takové škody proto neplní pouze funkci reparační, ale i satisfakční nebo penální. Svévolí se rozumí rozpoložení osoby působící škodu na věci a stejně jako u škodolibosti se jedná o druh úmyslu. Svévolně jedná člověk uplatňující svoji zlou vůli.[8] Škodolibost je druh úmyslu namířený proti konkrétní osobě, jíž chce škůdce poškodit, ublížit nebo pokořit.[9] Ač může poškozenému jistě vzniknout škoda způsobená vadou výrobku i na věci zvláštní obliby, ustanovení § 2969 NOZ nebude možné v tomto případě použít,

---

[4] § 2894 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[5] Vláda ČR, Důvodová zpráva k návrhu zákona 89/2012 Sb., občanský zákoník, str. 564
[6] § 2969 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[7] Eliáš, K. a kol. Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, str. 260
[8] Slovník spisovného jazyka českého / za vedení B. Havránka [et al.] zpracoval lexikografický kolektiv Ústavu pro jazyk český ČSAV, Praha: Academia, 1989
[9] Vláda ČR, Důvodová zpráva k návrhu zákona 89/2012 Sb., občanský zákoník, str. 578

jelikož zde není splněna podmínka svévole ani zvláštního úmyslu v podobě škodolibosti.

Další pravidlo řešící náhradu nemajetkové újmy obsahuje § 2971 NOZ, který zakotvuje povinnost nahradit újmu i tomu, kdo ji důvodně pociťuje jako osobní neštěstí, které není možné odčinit jinak a to zejména v případě, kdy byla újma způsobena protiprávním činem[10]

Zavinění bývá nezbytným předpokladem povinnosti k náhradě škody, ale i v NOZ jsou stanoveny případy, kdy zavinění není třeba dokazovat, jelikož škůdce je v určitých situacích objektivně odpovědný. U obecné povinnosti k náhradě škody NOZ presumuje zavinění z nedbalosti, ale odpovědnosti se lze zprostit po prokázání, že škůdce škodu nezavinil.

Podle ustanovení § 2896 NOZ *"Oznámí-li někdo, že svoji povinnost k náhradě újmy vůči jiným osobám vylučuje nebo omezuje, nepřihlíží se k tomu."*[11] V případě, že bylo takové oznámení učiněno ještě před vznikem újmy, lze ho posoudit jako varování před nebezpečím. Zproštění povinnosti k náhradě škody podle úpravy v NOZ tedy není možné, avšak je možné na takový pokus o zproštění nahlížet jako na varování. Podobně jako je vyloučena možnost zbavení se povinnosti k náhradě škody, poškozený není oprávněn se předem vzdát práva na náhradu škody způsobené úmyslně, z hrubé nedbalosti. V ustanovení § 2898 NOZ jsou rovněž chráněna práva slabší strany na náhradu škody. § 2899 NOZ potom pokračuje v ochraně poškozeného i v případech, kdy taková osoba dobrovolně riskuje, že jí bude způsobena jistá újma a její chování lze dokonce považovat za daných okolností za neprozřetelné a lehkomyslné. Ani tehdy takový postup nelze považovat za vzdání se práva na náhradu škody. Slovo „neprozřetelně" lze v tomto kontextu podle důvodové zprávy k NOZ vyložit jako ukvapené, nerozumné jednání, případně jednání v afektu apod.

V § 2909 NOZ je zachována odpovědnost za úmyslné porušení dobrých mravů a následující ustanovení rozlišují porušení povinnosti plynoucí přímo ze zákona od porušení smluvní povinnosti. Hlavní rozdíl mezi porušením zákonné a smluvní povinnosti spočívá v zavinění, které je k uplatnění nároku na náhradu škody plynoucí z porušení zákonné povinnosti třeba dokázat, zatímco u smluvního vztahu, kde se předpokládá pevnější pouto mezi smluvními stranami, se zavinění nedokazuje, jelikož není nezbytnou podmínkou k uplatnění nároku na náhradu škody. Místo

[10] § 2971 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[11] § 2896 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

dřívějšího posuzovaní zda konkrétní případ podřadit pod občanské nebo obchodní právo bude podle NOZ nově rozhodující, zda se jedná o režim deliktní a kdy o smluvní.[12] Porušení zákona je v § 2910 NOZ upraveno tak, že *„Škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil.“*[13] I v nové úpravě je nutné splnit tři základní předpoklady a to vznik újmy, protiprávní čin a příčinnou souvislost. Zavinění z nedbalosti se v tomto případě presumuje a jakýsi vyšší standard je uplatněn podle § 2912 odst. 2 NOZ u škůdce, který projevil nějakou zvláštní znalost, dovednosti či pečlivost nebo se zavázal k činnosti, k níž je takové vlastnosti potřeba. Na jednání takové osoby bude nahlíženo jako na nedbalostní, pokud takovou znalost, dovednost či pečlivost neuplatní. Kromě ochrany absolutních práv, kam se řadí osobnostní práva, věcná práva a práva k nehmotným statkům se stejně chrání i jiná práva poškozeného, pokud do nich bylo zasaženo zaviněným porušením zákonné povinnosti. Jinými právy se rozumí práva relativní, která na rozdíl od absolutních působí pouze inter partes.

Smluvní odpovědnosti jsou věnována ustanovení § 2913 a § 2914 NOZ. Základním pravidlem je, že *„poruší-li strana povinnost ze smlouvy, nahradí škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit.“*[14] Z dikce ustanovení je jasně patrné, že zavinění se v tomto případě nedokazuje, naopak jsou dále v zákoně stanoveny podmínky pro zproštění odpovědnosti škůdce, mezi které se řadí mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli. Právo na náhradu škody zde vzniká nejen kontrahentům, ale i těm, jichž se splnění účelu smlouvy přímo dotýká. Musí zde být prokázána zjevná souvislost mezi uzavřenou smlouvou a ochranou zájmů třetí osoby, jež je škůdci známa již při uzavírání takové smlouvy. Existenci tohoto pravidla bylo možné zaznamenat již v meritorním rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 29 Odo 379/2001, ve kterém Nejvyšší soud dovodil, že *„Závěr, podle kterého se poškozený může dovolávat (za účelem prokázání existence protiprávního úkonu) porušení smluvní povinnosti, totiž lze učinit nejen v případě, že je škůdcovým spolukontrahentem (druhou smluvní stranou). K naplnění uvedeného předpokladu postačuje, že je prokázáno, že příslušný subjekt (škůdce) sice porušil povinnost ze*

[12] Eliáš, K. a kol. Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, str. 261-263
[13] § 2910 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[14] § 2913 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

smlouvy, kterou uzavřel s jinou osobou než s poškozeným, že však závazek, k jehož porušení došlo, měl dopad do právní sféry poškozeného. Takovému závěru přitom není na překážku ani skutečnost, že smlouva, z níž porušení závazku vzešlo, nebyla (typově či z obsahového hlediska) smlouvou ve prospěch třetí osoby (smlouvou ve prospěch poškozeného). Jinak řečeno, podstatné je, že byla porušena právní povinnost, která (byť prostřednictvím smluvního ujednání jiných osob) sloužila k ochraně subjektivních práv poškozeného.“[15] Stále je však zachováno pravidlo, že porušení smluvní povinnosti se může dovolávat pouze smluvní strana, popřípadě třetí osoba, v jejíž prospěch je smlouva uzavřena, tedy obecně osoba na kterou je ve smlouvě výslovně pamatováno. Ustanovení § 2914 NOZ upravuje situace, kdy smluvní strana použije k plnění účelu smlouvy zmocněnce, zaměstnance nebo jiného pomocníka a stanoví, že takový postup smluvní stranu případné odpovědnosti za škodu nezprošťuje.

Odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku, podle terminologie NOZ přesněji povinnost k náhradě škody způsobené vadou výrobku, která je v NOZ systematicky řazena mezi zvláštní druhy povinnosti k náhradě škody, je odpovědností objektivní a mimosmluvní. Stejně jako u odpovědnosti za porušení smluvní povinnosti tedy není třeba prokazovat psychický vztah škůdce k výsledku jeho chování (zavinění), což slouží jako ochrana spotřebitele.

1.2. POVINNOST ŘÁDNÉHO PLNĚNÍ

Institut občanského práva doposud známý jako odpovědnost za vady najdeme podobně jako náhradu majetkové a nemajetkové újmy v NOZ v Části čtvrté, která obsahuje ustanovení týkající se relativních majetkových práv a přesně potom v Hlavě I, Dílu 7, nesoucí název „Zánik závazků“. Odpovědnost za vady se v dosud neúčinném občanském zákoníku vyskytuje v oddílu nazvaném „Řádné plnění“ pojednávajícím o povinnosti řádného splnění závazku. Stejně jako v dosavadním občanském zákoníku je i v NOZ možné najít speciální ustanovení týkající se vad či řádného plnění u jednotlivých smluvních typů.

Změnu v názvosloví v tomto případě vysvětluje obecné pojetí NOZ tak, že pokud má osoba podle práva nějakou povinnost, je ve všeobecném zájmu, aby odpovídala především za její řádné splnění a nikoli za porušení této povinnosti. Výraz

[15] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2003, sp. zn. 29 Odo 379/2001 (č . R 56/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

„odpovědnost“ byl tak povětšinou nahrazen obecným výrazem „povinnost“.[16] V § 1914 NOZ je stanovena základní povinnost dlužníka plnit bez vad a s vlastnostmi vymíněnými nebo obvyklými, tak, aby bylo možno dosáhnout účelu smlouvy.[17] Z případného vadného plnění vznikají příjemci odpovídající práva a dlužníkovi povinnosti k naplnění takových práv, jestliže je kromě porušení povinnosti a vzniku nebo projevení se vady, prokázána i příčinná souvislost mezi nimi. Jedná se tedy o odpovědnost objektivní a zavinění zde nehraje roli.[18] Obecné pravidlo obsažené v § 1914 NOZ se ovšem týká pouze plnění úplatného a na bezúplatné plnění ho použít nelze.[19]

Dlužník, tedy osoba, která poskytuje plnění věřiteli, odpovídá za to, že věc má vlastnosti odpovídající očekávání věřitele, pokud je dlužníkovi takové očekávání známo nebo že má vlastnosti pro takovou věc obvyklé. Za předpokladu, že si strany neujednají, v jaké jakosti má být plněno a ani tak nestanoví zákon, je dlužník zavázán k plnění ve střední jakosti.[20] Ke konkrétním sjednaným vlastnostem a jakosti věci se vztahuje i § 1919 NOZ upravující záruku za jakost. *„Převezme-li zcizitel záruku za jakost, zaručuje se, že předmět plnění bude po určitou dobu po splnění způsobilý pro použití k ujednanému účelu a že si podrží ujednané vlastnosti; nejsou-li ujednány, vztahuje se záruka na účel a vlastnosti obvyklé. Není-li záruka ujednána ve smlouvě, může ji zcizitel převzít prohlášením v záručním listu, popřípadě vyznačením záruční doby nebo doby použitelnosti či trvanlivosti věci na obalu. Je-li ve smlouvě ujednána záruční doba odlišná od záruční doby uvedené na obalu, platí, co bylo ujednáno. Uvede-li se v záručním listě záruční doba delší, než je doba ujednaná nebo vyznačená na obalu, platí tato delší záruční doba.”*[21] Zákonná povinnost uspokojit práva plynoucí z vadného plnění nelze dohodou účastníků vyloučit ani omezit, pouze rozšířit. Vadným plněním se rozumí zejména plnění postrádající stanovené nebo ujednané vlastnosti. Dále se předpokládá, že dlužník upozorní věřitele na vady předmětu, které se obvykle u takové věci nevyskytují. Za vadné plnění se považuje i ujištění věřitele o bezvadnosti plnění, které je v rozporu se skutečností.[22] Novinkou je

[16] Vláda ČR, Důvodová zpráva k návrhu zákona 89/2012 Sb., občanský zákoník, str. 460
[17] § 1914 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[18] Švestka, J., Dvořák, J. a kolektiv, Občanské právo hmotné, Díl třetí: Závazkové právo, 5.vydání, Praha, Wolters Kluwer, 2009, str. 95
[19] Vláda ČR, Důvodová zpráva k návrhu zákona 89/2012 Sb., občanský zákoník, str. 460
[20] § 1915 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[21] § 1919 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[22] § 1916 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

situace, kdy zcizí-li dlužník cizí věc věřiteli neoprávněně jako svoji a věřitel o takovéto vadě plnění ví, nemůže se posléze domáhat práv, jež by mu jinak vznikla, nabyl-li by věc od vlastníka.[23] Ustanovení o vzdání se práva či zřeknutí se povinnosti vyplývající z vadného plnění je konstruováno k ochraně slabší strany daného závazku a proto se práva z vadného plnění věřitel sice může předem vzdát, ale je nutné tak učinit v písemné formě a *„k projevu vůle, kterým zcizitel předem omezí zákonný rozsah svých povinností z vadného plnění, se nepřihlíží.“* [24] Vadným plněním vzniká dlužníkovi druhotná povinnost, která je odlišná od povinnosti původně stanovené ve smlouvě a až splněním této nově vzniklé povinnosti může závazek zaniknout splněním.

Vady můžeme rozlišovat na tzv. vady zjevné, které jsou nápadné a zřejmé již při uzavírání smlouvy nebo je lze zjistit z veřejného seznamu a na vady skryté. Vada zjevná je taková, která je zjistitelná při běžné prohlídce věci a nabyvatel se v případě takové vady nemůže domáhat nároku na její opravu, doplnění či slevu z ceny, protože se předpokládá, že prohlídce věci věnoval náležitou pozornost. Rozhodným okamžikem pro zjištění existence zjevných vad je doba uzavření smlouvy. Pokud ovšem zcizitel vadu lstivě zastřel nebo pokud nabyvatele výslovně ujistil, že věc takovou vadu nemá nebo že je vůbec bez vad, může nabyvatel právo z vadného plnění uplatnit i ohledně vad zjevných a to bez ohledu na to, zda o takové vadě věděl či nikoli.[25]

Ustanovení § 1918 NOZ postihuje případy, kdy přechází vlastnictví k věci určené úhrnkem, jak stojí a leží. Nejedná se o věc konkrétně individuálně určenou, nýbrž určenou úhrnně a z povahy věci tak není možné, aby za případné vady odpovídal zcizitel. V případě, že zcizitel prohlásil, že úhrnně určená věc má určité vlastnosti nebo si některé její vlastnosti nabyvatel vymínil či je výslovně požadoval, odpovědnost zcizitele za vady spočívající v nedostatku předem diskutovaných vlastností nebude možné vyloučit.[26]

Dále je možné vady dělit na skutkové a právní. Právní vadu má předmět plnění pokud k němu uplatňuje právo třetí osoba, ledaže o takovém omezení

---

[23] Vláda ČR, Důvodová zpráva k návrhu zákona 89/2012 Sb., občanský zákoník, str. 460
[24] § 1916 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[25] Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník I a II. Komentář. 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2008, str. 1515
[26] Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník I a II. Komentář. 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2008, str. 1517

nabyvatel věděl nebo musel vědět.[27] Pakliže nabyvatel chce vůči zciziteli uplatnit právo z vadného plnění, musí zciziteli mimo jiné takovou vadu bez zbytečného odkladu oznámit.

Dělení vad na odstranitelné a neodstranitelné bylo v NOZ zachováno stejně jako právo na náhradu účelně vynaložených nákladů při uplatnění práva plynoucího z vady předmětu plnění. V § 1923 NOZ jsou upraveny možné způsoby nápravy vadného plnění. V případě odstranitelné vady se lze domáhat její opravy, doplnění chybějící části či přiměřené slevy. Pokud je vada neodstranitelná a předmět plnění tak nelze řádně užívat je oproti dnešnímu domáhání se zrušení smlouvy možné od smlouvy odstoupit nebo se domáhat přiměřené slevy z ceny. [28]

K domáhání se jakékoli formy nápravy vad je nutné právo z vadného plnění včas uplatnit u soudu a to je možné pouze za předpokladu, že nabyvatel vytkl zciziteli vadu bez zbytečného odkladu poté, kdy měl možnost věc prohlédnout a vadu zjistit. Vytknutí vady je nutno učinit ve lhůtě šesti měsíců od převzetí předmětu plnění a to buď označením vady nebo oznámením zciziteli, jak se vada projevuje, nikoli pouze sdělením, že předmět plnění je vadný. Přesná forma pro tento úkon zákonem stanovena není, ale pro úspěšné dokazování u soudu by pravděpodobně bylo nejschůdnější zvolit formu písemnou. V případě nesplnění šestiměsíční lhůty k uplatnění práva z vadného plnění toto právo nezaniká, jak tomu je v OZ, ale místo prekluze dochází pouze k promlčení. „*Nevytkl-li nabyvatel vadu včas a namítne-li zcizitel opožděné vytknutí, soud nabyvateli právo nepřizná. To neplatí, pokud je vada důsledkem skutečnosti, o které zcizitel při předání věděl nebo musel vědět.*“[29] Vadu krytou zárukou je třeba vytknout zciziteli nejpozději ve lhůtě určené délkou záruční doby.

V situaci, kdy nabyvatel zjistí vadu na věci, oznámí takovou skutečnost zciziteli a věc mu předá nebo ji uschová tak, aby mohla být přezkoumána. Doba, po kterou je nabyvatel povinen věc uschovat nebo s ní jinak vhodně naložit, v NOZ na rozdíl od doby přiměřené, která byla stanovena v OZ, upravena není. Vzhledem k tomu, že nabyvatel je po dobu úschovy věci povinen o ni pečovat tak, aby nebyla nadále poškozována nebo znehodnocována, dalo by se předpokládat, že by tato doba neměla být nepřiměřeně dlouhá, ať už z důvodu oddalování uspokojení práva z

[27] § 1920 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[28] § 1923 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[29] § 1921 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

vadného plnění, tak z důvodu omezování nabyvatele.[30] U věcí podléhajících rychlé zkáze je nabyvatel po upozornění zcizitele oprávněn věc neprodleně prodat, pokud je věc prodeje ještě způsobilá.

1.3. VZTAH NÁHRADY MAJETKOVÉ A NEMAJETKOVÉ ÚJMY A POVINNOSTI Z VADNÉHO PLNĚNÍ

Pro posouzení vztahu nároku plynoucího z vadného plnění a nároku vycházejícího z povinnosti nahradit způsobenou škodu je stěžejní ustanovení § 1925 NOZ, které stanoví, že *„právo z vadného plnění nevylučuje právo na náhradu škody; čeho však lze dosáhnout uplatněním práva z vadného plnění, toho se nelze domáhat z jiného právního důvodu.“*[31] V první řadě je nutné oba nároky odlišit, jelikož každý z nich má jiný účel. Jejich společným znakem je existence závazku, který nebyl řádně splněn, avšak újma, která vznikla přímo v důsledku vadného plnění, je předmětem nároku z vadného plnění, zatímco újma, která vznikla až jako následek vadného plnění je předmětem nároku na náhradu škody. Pokud v důsledku přenechání vadné věci vedle škody v podobě vady znehodnocující samotný předmět plnění navíc vznikne další majetková či nemajetková újma, může se poškozený domáhat kromě práv plynoucích z povinnosti z vadného plnění navíc ještě právě náhrady majetkové či nemajetkové újmy. Tyto dva nároky se nevylučují a lze je uplatnit jak samostatně, tak vedle sebe. Povinnost plynoucí z vadného plnění slouží pouze k nápravě vady na předmětu plnění, ale nepostihuje už škodu, která vznikla v důsledku takové vady. V rámci uplatnění práva z vadného plnění lze požadovat peněžité plnění maximálně ve výši ceny, která byla za danou věc zaplacena (sleva z ceny).[32] Proto je třeba, aby poškozenému byla dána nějaká jiná možnost, jak se domoci náhrady škody. Zároveň je vyloučeno požadovat náhradu za vadné plnění uplatněním nároku na náhradu škody.

Kromě odlišné úpravy počátku a běhu lhůt u obou nároků je zásadní rozdíl v osobách oprávněných požadovat náhradu škody a náhradu plynoucí z vadného plnění. Nárok z vadného plnění je možné uplatnit pouze mezi účastníky závazkového vztahu, jehož bylo plnění předmětem, jelikož se jedná o právo vycházející ze

[30] Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník I a II. Komentář. 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2008, str. 1521
[31] § 1925 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[32] Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník I a II. Komentář. 1. vydání. ISBN 978-80-7400-004-1, Praha, C. H. Beck, 2008, str. 1526

smluvního ujednání. V případě uplatnění nároku na náhradu škody nehraje roli, zda poškozený a škůdce spolu byli v závazkovém vztahu a náhrady se domáhá poškozený na škůdci.

Dalším rozdílem je fakt, že k uplatnění obecného nároku na náhradu škody, nikoli nároku zvláštního na náhradu škody způsobené vadou výrobku, je nutné prokázat zavinění, jelikož se jedná o subjektivní odpovědnost, zatímco odpovědnost plynoucí z vadného plnění je odpovědností objektivní.

2. ZAKOTVENÍ ODPOVĚDNOSTI ZA ŠKODU ZPŮSOBENOU VADOU VÝROBKU V ČESKÉM PRÁVNÍM ŘÁDU

Odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku je jako zvláštní druh občanskoprávní odpovědnosti od 1. června 1998 zakotvena v dosud ještě účinném zákoně č. 59/1998 Sb. o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku. Tento zvláštní zákon vznikl na základě implementace evropské směrnice Rady č. 85/374/EHS ze dne 25. července 1985 o sbližování právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky, která zavádí do právních řádů členských států Evropské unie úpravu objektivní odpovědnosti výrobce za škodu způsobenou vadou výrobku. Tento zákon bude zrušen již platným zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jež by se měl stát účinným k 1. lednu 2014. Jak vyplývá z důvodové zprávy k NOZ, přejímá tento kodex dosavadní úpravu tohoto druhu odpovědnosti obsaženou ve zvláštním zákoně a to kromě jistých formulačních změn, pouze s tím rozdílem, že z doposud prekluzivní objektivní lhůty deseti let stanovené v § 9a ZOVV se stává podle § 637 NOZ lhůta promlčecí.

Zatímco obecná odpovědnost za škodu zakotvená v NOZ je založená na principu presumovaného zavinění a jsou zde zároveň stanoveny exkulpační důvody díky kterým je možné vyvinění, zvláštní odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku vychází z principu mimosmluvní objektivní odpovědnosti a zavinění tedy není jedním z předpokladů, které je k získání náhrady škody třeba prokazovat. Tato úprava slouží primárně k ochraně spotřebitele a k ulehčení procesu dokazování pro poškozeného. Výrobci je dána možnost částečné či úplné liberace, ale nelze se v tomto případě zprostit odpovědnosti stejným způsobem jako při použití obecné úpravy odpovědnosti za škodu, tedy důkazem, že výrobce škodu nezavinil.

Stanovení mimosmluvní odpovědnosti má v tomto případě velký význam hlavně v situaci, kdy poškozenou osobou není spotřebitel, který si výrobek zakoupil,

ale třetí osoba, nemající s výrobcem žádný smluvní vztah. Takovou osobou může být například rodinný příslušník žijící v jedné domácnosti se spotřebitelem, který si výrobek zakoupil. Smluvní vztah mezi výrobcem a poškozeným není podmínkou uplatnění nároku na náhradu škody. Poškozený musí prokázat pouze protiprávnost spočívající ve vadnosti výrobku uvedeného na trh, skutečnost, že mu vznikla škoda a v jakém rozsahu a v neposlední řadě příčinnou souvislost mezi vadou výrobku a škodou.

3. ÚPRAVA ODPOVĚDNOSTI ZA ŠKODU ZPŮSOBENOU VADOU VÝROBKU V AMERICKÉM PRÁVNÍM ŘÁDU

Americká úprava odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku (products liability) se vztahuje na odpovědnost některých nebo dokonce všech stran účastnících se řetězce výroby jakéhokoli výrobku, který způsobil škodu. Výčet těchto účastníků zahrnuje výrobce jednotlivých součástek a dílů, výrobce, který z daných součástek či dílů složil konečný výrobek, velkoobchodníky a i maloobchodní prodejce.[33] Předmětem sporů týkajících se odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku jsou vadné výrobky, které způsobily újmu uživateli výrobku, který si jej zakoupil nebo osobě, jíž byl výrobek zapůjčen, darován či jinak zpřístupněn k užívání. Pod pojmem výrobek, jak jej chápe americký právní řád, si nestačí v kontextu odpovědnosti za škodu jím způsobenou představit pouze movité věci. Pojem výrobek byl pro účel této úpravy rozšířen i na nemovitosti, z hmotných movitých věcí i na věci nehmotné stejně jako i na zvířata.[34]

Spory vzniknuvší z odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku mohou být založeny na nedbalosti (negligence), objektivní odpovědnosti (strict liability) nebo na odpovědnosti ze záruky (breach of warranty) v závislosti na místní příslušnosti, respektive na právním řádu státu, ve kterém nárok vznikl. Odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku není v USA upravena na federální úrovni a státy tak ve velké většině přijaly jednotlivé zvláštní zákony zakotvující tento institut. Zákonná ustanovení mohou být v dané oblasti velmi rozmanitá a různorodá a proto Ministerstvo obchodu USA (United States Department of Commerce) ve spolupráci s Americkým právním institutem (American Law Institute) vydalo v roce 1979

[33] Phillips, Jerry J. Products liability in a nutshell. 5th ed. St. Paul: West Publishing, 1998, LI, ISBN 0-314-22585-4., str. 84
[34] § 19 Restatement (Third) of Torts: Products Liaility

nezávazný modelový zákon Model Uniform Products Liability Act (MUPLA), kterým se jednotlivé americké státy mohou inspirovat.

Existují jisté podmínky, které musí být k uplatnění nároku naplněny shodně ve všech jurisdikcích. Jednou z nich je například povinnost prokázat, že výrobek je vadný. Zde lze hovořit o třech druzích vad: konstrukční vady, výrobní vady a vady v instrukci. Konstrukční vady jsou přítomny ještě před tím, než je koncový produkt vyroben. Zatímco výrobek může dobře sloužit svému účelu, ještě to neznamená, že nemůže být zároveň nepřiměřeně nebezpečné jej právě z důvodu konstrukční vady užívat. Výrobní závady se naproti tomu vyskytují při výrobě či montáži výrobku. Vady v instrukci zahrnují nevhodné pokyny a nedostatek varování spotřebitele o možných skrytých defektech výrobku.[35]

Obecně vzato se odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku považuje i v USA za odpovědnost objektivní, která nezávisí na míře opatrnosti výrobce a ten se tak stává odpovědným již po žalobcově prokázaní, že výrobek byl vadný a v důsledku této vady mu prokazatelně vznikla škoda.

[35] § 2 Restatement (Third) of Torts: Products Liaility

3.1. HISTORIE ODPOVĚDNOSTI ZA ŠKODU ZPŮSOBENOU VADOU VÝROBKU VE SPOJENÝCH STÁTECH AMERICKÝCH

Počátek historie americké odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku se datuje krátce po vzniku průmyslové revoluce a lze ji rozdělit do čtyř období. Hlavním problémem na začátku prvního období, které začalo zhruba v polovině devatenáctého století a trvalo až do začátku století dvacátého byla otázka, zda vůbec povolit, aby poškozený měl právo žalovat výrobce či dodavatele výrobku, jehož vada poškozenému způsobila škodu a zda by žalobní nárok neměl být omezen na smluvního partnera poškozeného. Tato doktrína nesla název „privity limitation“ a její použití v praxi znamenalo, že každý účastník výrobního řetězce mohl žalovat pouze toho, kdo mu výrobek přímo prodal či doručil. Tento postoj, že poškozený spotřebitel nebo uživatel mohl žalovat pouze přímo prodejce, je spojený s případem Winterbottom v. Wright, kde anglický soud rozhodl, že na osobě, která špatně opravila vůz ve vlastnictví poštmistra nemůže být vymáhána škoda třetí osobou, které byl vůz poštmistrem poskytnut, když tato se při běžném provozu vozu zranila. Řidič byl ve smluvním vztahu pouze se svým zaměstnavatelem, poštmistrem, který ovšem za řidičovo zranění nemohl být odpovědný a opravář, který vůz nedokonale opravil a tím nehodu zavinil nebyl s nehodou přímo spojitelný. Až na jisté výjimky tato doktrína přetrvala po většinu devatenáctého století. V případu Thomas v. Winchester byla stanovena výjimka pro nedbale označené výrobky a případ Loop v. Litchfield zavedl výjimku týkající se bezprostředně nebezpečných výrobků.[36]

Doktrína „privity limitation“ byla svržena slavným případem MacPherson v. Buick Motor Co. z roku 1916, který zavedl obecnou odpovědnost za nedbalost prodávajícího, který není v přímém smluvním vztahu s poškozeným. Jedná se pravděpodobně o nejvýznamnější případ pomyslného druhého období. V daném soudním sporu si žalobce zakoupil automobil od maloobchodního prodejce a při jízdě tímto vozem se v důsledku vadného kola automobilu při nehodě zranil. Žalobce žaloval Buick Motor Company, původního výrobce automobilu, který ovšem zakoupil vadné kolo od jiného výrobce a nepodrobil ho prohlídce, zda je v pořádku. Soudce Cardozo uzavřel, že pokud lze rozumně očekávat, že je-li výrobek nedbale vyroben a

[36] Epstein R.: A short history of product lability., http://www.pointoflaw.com/products/overview.php

je známo, že bude použit někým dalším než jen původním kupujícím, existuje zde povinnost péče a kontroly takového výrobku.[37]

Třetí fáze vývoje odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku v USA nastala díky posudku soudce Traynora ve sporu Escola v. Coca-Cola Bottling Co. Žalobkyní v tomto případu byla servírka jejíž povinností bylo mimo jiné plnit lednici láhvemi s Coca-Colou. Při jedné takové příležitosti, kdy žalobkyně ukládala láhve do lednice ji jedna z nich explodovala v ruce a způsobila jí vážná zranění. Soud v této věci uznal nedbalost žalovaného, tedy přímo výrobce Coca-Cola Bottling Company, avšak ještě významnější než výrok soudu byl posudek soudce Traynora, který řekl, že pokud výrobce uvede na trh výrobek, o kterém ví, že bude použit či užit bez další jeho kontroly, je objektivně odpovědný za případná zranění, která v důsledku upotřebení vadného výrobku vzniknou.[38]

V současném a doposud tak posledním období došlo ještě k několika změnám. V první řadě byla postupně odbourána všechna původní omezení žalobních návrhů týkajících se odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku a stejně tak byly odmítnuty jakékoli obrany odůvodněné nedostatkem smluvního vztahu či odlišnou smluvní úpravou od zákonné. Pro první změnu nebylo klíčovou událostí vydání publikace Restatement (Second) of Torts v roce 1965, která potvrdila objektivní odpovědnost výrobce, pravidlo nastíněné již v případu Escola v. Coca-Cola Bottling Co., nýbrž spíš až postupné zbavení se různých omezení v rozhodnutích jednotlivých soudních případů. Soudy se po vydání Restatement 2nd v roce 1965 zabývaly převážně posuzováním výrobních vad a povinností varovat.

[37] MacPherson v. Buick Motor Co., (217 N.Y. 382)
[38] Escola v. Coca-Cola Bottling Co., (24 Cal.2d 453)

4. SROVNÁNÍ ZÁKLADNÍCH PRVKŮ ODPOVĚDNOSTI ZA ŠKODU ZPŮSOBENOU VADOU VÝROBKU PODLE ČESKÉHO A AMERICKÉHO PRÁVA

4.1. POJEM VÝROBEK (PRODUCT)

V zákoně o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku se pod pojmem výrobek rozuměla *„jakákoli movitá věc, která byla vyrobena, vytěžena nebo jinak získána bez ohledu na stupeň jejího zpracování a je určena k uvedení na trh. Výrobkem jsou rovněž součásti i příslušenství věci movité i nemovité; za výrobek se považuje například i elektřina.“*[39] Jednalo se o jasnou a srozumitelnou definici, která ovšem bohužel nebyla zcela zachována v NOZ. § 2939 NOZ stanoví definici výrobku následovně: *„movité věci určené k uvedení na trh jako výrobek za účelem prodeje, nájmu nebo jiného použití“*.[40] Toto ustanovení dále rozvádí, že *„škodu nahradí ten, kdo výrobek nebo jeho součást vyrobil, vytěžil, vypěstoval nebo jinak získal“*[41], což má pravděpodobně částečně vystihovat definici výrobce, ale v dosud účinné úpravě se tento popis pojil k pojmu výrobek. Americký Restatement 3rd srovnatelně uvádí, že výrobkem se rozumí hmotný osobní majetek (tangible personal property), který je obchodně distribuován za účelem užívání či spotřeby a ostatní položky jako nemovitosti či elektřina jsou považovány za výrobky v případě, že kontext jejich distribuce je dostatečně analogický k distribuci a užití hmotného osobního majetku tak, že použití pravidel obsažených v Restatementu 3rd je vhodné.[42]

V obou právních úpravách se tedy výrobkem rozumí movitá věc či obchodovatelné zboží stejně jako se obě úpravy shodují v tom, že za výrobek se považuje i součást či příslušenství věci movité i nemovité. V českém právním řádu výrobkem nemůže být nemovitost ve smyslu ustanovení § 498 NOZ, které stanoví, že *„nemovité věci jsou pozemky a podzemní stavby se samostatným účelovým určením, jakož i věcná práva k nim, a práva, která za nemovité věci prohlásí zákon. Stanoví-li jiný právní předpis, že určitá věc není součástí pozemku, a nelze-li takovou věc přenést z místa na místo bez porušení její podstaty, je i tato věc nemovitá.“*[43] Americké soudy se tradičně zdráhaly shledat prodejce nějakým způsobem vylepšené nemovitosti odpovědným, jelikož takový přidaný majetek dle jejich názoru

[39] § 3 zákona č. 59/1998 Sb., zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku
[40] § 2939 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[41] § 2939 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[42] § 19 Restatement (Third) of Torts: Products Liability
[43] § 498 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

nepředstavuje zboží. Developer prodávající jeden dům po druhém by jen stěží mohl naplnit definici masového výrobce. V nedávné minulosti však došlo v americké judikatuře k jistému vývoji a soudy již začaly na prodejce vylepšených nemovitostí hledět jako na prodejce výrobků. V případě, že stavitel prodává stavbu obsahující celou řadu zařízení nebo jiného vyrobeného vybavení, na stavitele je společně s výrobcem zařízení a jinými distributory pohlíženo jako na prodejce výrobku - vestavěného zařízení či vybavení - bez ohledu na skutečnost, že takové zařízení se mohlo pro jiné účely stát příslušenstvím nemovitosti a tedy její součástí. V této situaci by za škodu způsobenou takovýmto, byť vestavěným zařízením, dle mého názoru mohl odpovídat výrobce i u nás, jelikož by se jednalo o součást nemovitosti, která byla instalována v nemovitosti. Jako s prodejcem výrobku může však být v USA zacházeno dokonce i se stavitelem samotné stavby a to v případě, že se jedná o prefabrikovanou a tak tedy i v pravém slova smyslu vyrobenou stavbu, která je později sestavená na určitém místě. Soudy v Americe potom shledávají objektivně odpovědnými také osoby odpovídající za vady ve výstavbě nemovitostí určených k bydlení.[44]

V NOZ se sice o elektřině jako o výrobku nehovoří, avšak důvodová zpráva k tomuto zákonu uvádí, že stejně jako v předešlé úpravě se výrobkem rozumí právě i elektřina, jakožto ovladatelná přírodní síla a tedy věc hmotná podle § 497 NOZ. V americké úpravě products liability je elektřina považována za výrobek až od chvíle, kdy byla doručena či přenesena ke koncovému spotřebiteli, do této chvíle se nejedná o výrobek, ale o službu, jelikož se ještě nestala zobchodovaným zbožím. Poškození si tak po tom, co jim byla elektřina dodána, mohou stěžovat například na přepětí v síti, které jim způsobilo škodu či naopak na náhlý nedostatek elektrického napětí. Za výrobek je také podle naší úpravy možno považovat plyn a vodu, přesně ohraničené v prostoru stejně jako vodu, která byla chemicky či biologicky ošetřena a lze ji považovat za pitnou. Na vodu či plyn jako výrobek by se v Americe pravděpodobně použilo stejné pravidlo, které soudy aplikují na elektřinu a to že voda a plyn se stávají výrobkem až po doručení spotřebiteli a nikoli v době, kdy je voda či plyn v potrubí a teprve směřuje například do něčí domácnosti.[45]

[44] § 19 Restatement (Third) of Torts: Products Liability
[45] § 19 Restatement (Third) of Torts: Products Liability

Podle § 493 NOZ *„lidské tělo ani jeho části, třebaže byly od těla odděleny, nejsou věcí.“*[46] Lidská krev či orgány tedy nenaplňují definici výrobku jelikož se nejedná o věc movitou. Při nepovedené transplantaci, která operované osobě způsobila škodu na zdraví či při transfuzi krve, která byla infikována například žloutenkou nelze žalovat odpovědnou osobu podle zvláštní úpravy odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku a použila by se úprava obecné odpovědnosti. Podle amerického práva lidská krev či tkáň sice naplňují definici hmotné věci osobní potřeby, přesto se za výrobek taktéž nepovažují. Téměř všechny americké spory jejichž předmětem byla v kontextu products liability lidská krev či tkáň se zabývaly její kontaminací virem hepatitidy nebo virem HIV. V případě, že by pro lidskou krev a tkáň neexistovalo zvláštní pravidlo, taková kontaminace by pravděpodobně mohla podléhat pravidlům products liability. Nicméně legislativa téměř ve všech amerických jurisdikcích omezuje odpovědnost prodejce lidské krve a lidské tkáně tak, že stanoví, že se v daném případě nejedná o výrobek nebo že poskytování krve nebo tkáně je službou. Pokud takové omezení v některém ze států chybí, většinou pak soudy dospějí k závěru, že objektivní odpovědnost za škodu způsobenou touto kontaminací výrobku je nevhodná.[47]

Podle směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 1999/34/ES se za výrobek považují také zvířata a proto se i podle ZOVV výrobkem rozumí i zvíře, které bylo možno uvést na trh, primárně se jedná o domácí zvířata. Důvodová zpráva k novele zákona č. 209/2000 Sb. přesně stanoví, že za výrobky jsou rovněž považovány zemědělské a lesní přírodní produkty a zvěř, i když neprošly prvotním zpracováním.[48] V NOZ je ovšem v § 494 zvíře definováno jako „smysly nadaný živý tvor, který není věcí.” Dále je ovšem řečeno, že “ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně a to jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.” Zvláštní povahou živého zvířete se v tomto případě pravděpodobně myslí i jeho zvláštní význam a hodnota pro jeho vlastníka. Důvodová zpráva k NOZ se k analogickému použití ustanovení o věcech na zvířata vyjadřuje takto: *”Bylo by např. v rozporu s povahou zvířete jako živého tvora použít jako zástavu psa lpícího na svém pánovi s tím, že pes bude předán zástavnímu věřiteli jako osobě zvířeti cizí a vystaven stresu.”*[49] Víc se

[46] § 493 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[47] § 19 Restatement (Third) of Torts: Products Liability
[48] Vláda ČR, Důvodová zpráva k novele zákona č. 209/2000 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, k bodu 2 a 3 (§ 3 odst. 1 a 2)
[49] Vláda ČR, Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, str. 120

však k aplikaci úpravy věcí movitých na živá zvířata nedozvídáme. Není tedy s určitostí možné říct, zda zvíře je možno považovat podle NOZ za výrobek, nicméně pokud by tomu tak nebylo, odporovalo by to evropské směrnici, což jistě nebyl zákonodárcův záměr. Pro doplnění se zvířetem podle NOZ nemyslí nově pouze obratlovci, ale již i bezobratlí živočichové, kteří jsou schopni cítit bolest nebo stres. Podle amerického Restatementu 3rd zvíře definici výrobku pravděpodobně splňuje. Soudy jsou ovšem ohledně toho, zda živá zvířata, domácí mazlíčci nebo hospodářská zvířata, by měly být považovány za výrobek názorově rozděleny. Mimo jiné proto, že když je živé zvíře prodáno a je nakaženo nějakou nemocí a posléze tím způsobí škodu na jiném majetku nebo spíš osobě, jedná se podle komentáře k Restatementu 3rd o výrobek. V případu Sease v. Taylor's Pets, Inc. oregonský soud rozhodl, že obchod prodávající zvířata, který jeden ze zákazníků žaloval po tom, co ho jeho ochočený tchoř, kterého v obchodě zakoupil pokousal a nakazil ho vzteklinou je za tuto újmu na zdraví objektivně odpovědný podle pravidel products liability.[50]

4.2. VADA VÝROBKU (PRODUCT DEFECT)

Pojetí vady v českém právním řádu vychází z římského práva, kdy vadné plnění spočívá v tom, že dlužník neplní řádně a včas a nečiní to, co slíbil. Evropská směrnice neobsahuje přesnou definici vady, vadnosti ani závadnosti výrobku a k vysvětlení pojmu vada, jak je používán v souvislosti s odpovědností za škodu způsobenou vadou výrobku, používá pojem nebezpečnosti výrobku. Přesně uvádí, že *„výrobek je vadný, neposkytuje-li bezpečnost, kterou je osoba oprávněná očekávat, s přihlédnutím ke všem okolnostem, včetně prezentace výrobku, použití, které lze u výrobku důvodně očekávat a doby uvedení výrobku do oběhu.”*[51] V tomto případě není závadnost důvodem odpovědnosti za vady, ale podkladem pro uplatnění nároku odpovědnosti za škodu způsobenou vadným (nebezpečným) výrobkem.[52] Pojem vada výrobku je v NOZ obsažen v § 2941 a po obsahové stránce se od definice obsažené v ZOVV příliš neliší, jelikož stále vychází primárně z pojetí evropské směrnice a vadou se tak stále rozumí závadnost výrobku ve smyslu bezpečnosti či spíše nebezpečnosti výrobku v době jeho uvedení na trh. Výrobek je podle ustanovení NOZ

[50] Sease v. Taylor's Pets, Inc. (74 Or.App. 110)
[51] směrnice Rady č. 85/374/EHS ze dne 25.července 1985 o sbližování právních a správních předpisů členských států tykajících se odpovědnosti za vadné výrobky
[52] Veselý J.: Odpovědnost výrobců za škodu způsobenou vadou výrobku v právním řádu ČR, Právní rozhledy, číslo 5/1999, str. 244

vadný, není-li tak bezpečný, jak od něho lze rozumně očekávat se zřetelem ke všem okolnostem. Pro zjištění, zda je výrobek závadný se přihlíží k několika skutečnostem a to ke způsobu, jakým byl uveden na trh či jakým byl nabízen, což se dá v kontextu směrnice vyložit jako prezentace výrobku, dále k předpokládanému účelu výrobku, čímž se ve směrnici rozumí použití, jež lze u výrobku důvodně očekávat, stejně jako se přihlíží k době, kdy byl výrobek uveden na trh.

Posuzováním bezpečnosti výrobku se zabývá zákon o obecné bezpečnosti výrobku, který určí požadavky na bezpečnost výrobku pokud nestanoví příslušná ustanovení zvláštního právního předpisu jinak. Zákon uvádí definici výrobku odlišnou od definice uvedené v NOZ, ale značně se blíží a hlavně rozšiřuje definici výrobku obsaženou v ZOVV o věci poskytnuté v rámci služby, a to i v případě, že taková věc nebyla určena k nabídce spotřebiteli, pokud je tato věc dodávána v rámci podnikatelské činnosti úplatně nebo bezúplatně, a to jako věc nová nebo použitá či upravená.[53] Základní definici popisující bezpečnost výrobku obsahuje § 3 zákona o obecné bezpečnosti výrobků, podle které se bezpečným výrobkem rozumí výrobek, který za běžných nebo rozumně předvídatelných podmínek užití nepředstavuje po dobu stanovenou výrobcem nebo po dobu obvyklé použitelnosti nebezpečí, nebo jehož užití představuje pro spotřebitele vzhledem k bezpečnosti a ochraně zdraví pouze minimální nebezpečí při užívání výrobku. Hlavními sledovanými kritérii při hodnocení bezpečnosti a ochrany zdraví spotřebitele jsou zejména *"vlastnosti výrobku, jeho životnost, složení, způsob balení, poskytnutí návodu na jeho montáž a uvedení do provozu, dostupnost, obsah a srozumitelnost návodu, způsob užívání včetně vymezení prostředí užití, způsob označení, způsob provedení a označení výstrah, návod na údržbu a likvidaci, srozumitelnost a rozsah dalších údajů a informací poskytovaných výrobcem"*[54] a všechny údaje a informace musí být vždy uvedeny v českém jazyce. Dalšími posuzovanými kritérii jsou: *"vliv na další výrobek, za předpokladu jeho užívání s dalším výrobkem, způsob předvádění výrobku, rizika pro spotřebitele, kteří mohou být ohroženi při užití výrobku, zejména děti a osoby s omezenou schopností pohybu a orientace."*[55]

[53] § 2 zákona č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobku
[54] § 3 zákona č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobku
[55] § 3 zákona č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobku

V § 2941 odstavec 2 NOZ je dále negativně vymezena vada výrobku tak, že uvedení dokonalejšího výrobku na trh nemůže odůvodnit vadu výrobku uvedeného na trh dříve.[56]

Americký Restatement 3rd definuje výrobek jako vadný, pokud v době prodeje či distribuce obsahuje jednu ze tří druhů vad: výrobní vadu (manufacturing defect), vadu spočívající ve vnější úpravě výrobku neboli konstrukční vadu (design defect) nebo jeho vada spočívá v neadekvátních instrukcích a varováních spotřebitele (defective warning or instruction).[57] Vady se tedy dají v USA rozdělit na vady výrobní, konstrukční a vady spočívající v chybné (vadné) instrukci. Výrobní vadu je možné shledat v případě, že kvalita a vlastnosti konkrétního výrobku neodpovídají kvalitě a vlastnostem ostatních výrobků dané výrobní řady. Ohledně konstrukční vady se používá tzv. metoda srovnání rizika a užitku, která srovnává několik faktorů. Výrobek má konstrukční vadu, jestliže předvídatelné riziko škody způsobené výrobkem mohlo být výrobcem či distributorem sníženo nebo mu mohlo být dokonce zabráněno použitím přiměřené alternativní konstrukce (design) a nevyužití této alternativy způsobilo, že výrobek nelze považovat za dostatečně bezpečný. Chybnou neboli vadnou instrukcí se rozumí případ, kdy výrobce nebo distributor neupozornil spotřebitele na nebezpečí výrobku, které může vzniknout i při jeho řádném užívání, ačkoliv výrobce mohl o takovém nebezpečí v době uvedení výrobku na trh vědět nebo ho alespoň předvídat.[58]

V české literatuře je možné se setkat s podobným dělením. Vady se člení na konstrukční, spočívající v závadnosti hlavní konstrukce výrobku, tovární, které vznikají ve fázi uskutečňování zhotovení výrobku a které se mohou vyskytnout jak u výrobků vyráběných sériově, tak i u zhotovených jednotlivě. Dále vady instrukcí, které spočívají v nedostatku informací a upozornění poskytnutých spotřebiteli, což je specifikováno v zákoně 102/2001 Sb. o obecné bezpečnosti výrobků, kde je uvedena povinnost výrobce označit výrobek uváděný na trh a opatřit ho průvodní dokumentací, kterou se rozumí doklady nutné k převzetí a užívání zboží. Označením je v tomto případě opatření výrobku informacemi umožňujícími posouzení rizik spojených s užíváním věci nebo jakýmikoli informacemi, které mají vztah k bezpečnosti výrobku. Na výrobku je nutné dále uvést identifikaci výrobce, výrobku

[56] § 2941 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[57] § 2 Restatement (Third) of Torts: Products Liability
[58] Phillips, Jerry J. Products liability in a nutshell. 5th ed. St. Paul: West Publishing, 1998, LI, ISBN 0-314-22585-4, str. 5

a případně i sérii výrobku.[59] V neposlední řadě potom vady vývojové, které se odvíjí od znění liberačního důvodu obsaženého v NOZ.[60]

4.2.1. Podrobněji k druhům vad podle amerického práva

Aby bylo možné uplatnit u výrobce odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku, je nutné kromě prokázání vzniklé škody dokázat i příčinnou souvislost mezi škodou a vadou, která ji zapříčinila. Z tohoto důvodu je důležité upřesnit, co všechno se dá za vadu výrobku považovat a kdo a v jakém rozsahu je k jejímu prokázání povinen.

O výrobní vadu se jedná v případě, kdy vlastnosti konečného výrobku neodpovídají původním specifikacím daného výrobku, tedy přesněji rozumným očekáváním, které bylo možné na výrobek mít. Mezi základní příklady výrobních vad se řadí výrobky, které jsou fyzicky vadné, poškozené nebo nesprávně sestavené. V případě soudního sporu ohledně vadného výrobku vedeného poškozeným proti výrobci obvykle nese důkazní břemeno poškozený a předmětem dokazování je fakt, že vada výrobku existovala již v době, kdy došlo k plnění. Toto pojetí se přesně shoduje s českou odpovědností za vady podle § 1914 NOZ a následující. Vada však může někdy vzniknout až po výrobě, například při přepravě nebo při skladování a stejně bude podle teorie Restatement 3rd považována za vadu výrobní. Odpovědnost však ponese primárně prodávající či dodavatel, v jehož rukou se daný výrobek v době výskytu vady nacházel.[61]

Pravidlo řešící odpovědnost za výrobní vady ukládá objektivní odpovědnost výrobce bez ohledu na to, zda vyvinul dostatečné úsilí na kontrolu kvality standardů přiměřené bezpečnosti. Odpovědnost bez zavinění v této souvislosti obecně slouží několika cílům. Za předpokladu, že americké právo zabývající se odpovědností za civilní delikty slouží mimo jiné k vytváření bezpečnostních pobídek, uložení objektivní odpovědnosti výrobci za škodu způsobenou výrobní vadou podporuje větší investice do bezpečnosti výrobků, než by mohl zapříčinit režim odpovědnosti za zavinění, podle kterého by se výrobci mohli zcela vyhnout odpovědnosti, což by nebylo žádoucí. V mnoha případech jsou sice výrobní vady ve skutečnosti způsobené nedbalostí výrobce, ale žalobci mají potíže to spolehlivě dokázat. Jeden z hlavních

[59] § 4 zákona č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobku
[60] Těmín, T.: Odpovědnost za výrobek, Právní rádce č. 8/2004, str. VIII
[61] § 2 Restatement (Third)of Torts: Products Liability

důvodů ospravedlňujících objektivní odpovědnost výrobců za škodu způsobenou výrobními vadami potom je, že mezi nimi a poškozenými, kteří utrpěli škodu způsobenou vadným výrobkem, výrobci jako podnikatelské subjekty jsou v mnohem lepší pozici se proti takové události dostatečně pojistit než jednotliví uživatelé a spotřebitelé. [62]

Zatímco o výrobní vadu se jedná tehdy, když výrobek nesplňuje původní specifikace stanovené výrobcem, výrobek vykazující konstrukční vadu tyto specifikace sice splňuje, ale vyvstává zde otázka, zda právě samotné specifikace nevytváří nepřiměřené riziko. K odpovědi na tuto otázku byl vyvinut tzv. test přiměřenosti - *"risk-utility test",* který se pokouší zjistit, jestli by přiměřená alternativní konstrukce (design) výrobku vyvinutá za rozumnou cenu neomezila předvídatelné riziko škody a pokud ano, tak zda toto zvýšené riziko škody nebylo způsobeno opomenutím výrobce použít méně nebezpečnou konstrukci (design). Poškozený v tomto případě musí prokázat, že tato rozumná a přiměřená alternativa byla možná a použitelná v době prodeje nebo distribuce výrobku. Nikoli tedy již v době výroby, jak je tomu u výrobních vad.[63]

Výrobci a další dodavatelé a prodejci musí poskytnout spotřebitelům přiměřené pokyny a varování před riziky možného úrazu nebo škody způsobené jimi vyráběnými nebo prodávanými výrobky. Pokyny slouží k informovaní spotřebitelů a uživatelů, jak bezpečně používat daný výrobek, zatímco varování upozorňují spotřebitele a uživatele na existenci a povahu rizik spojených s užíváním výrobku, aby bylo možné předejít případné škodě. Ve většině případů tyto pokyny a varování pochází již od výrobce, což ale nezprošťuje povinnosti dodavatele a prodejce dodatečně spotřebitele upozornit či varovat pokud je to za daných okolností proveditelné a přiměřeně nezbytné. Dodavatelé a prodejci jsou tak zejména odpovědní v případě, kdy zjistí, že stávající upozornění nebo varování pocházející od výrobců, je nedostatečné. Poškozený v tomto případě prokazuje fakt, že odpovídající pokyny nebo varování nebyly poskytnuty a již se nemusí zabývat tím, čí byla povinnost je poskytnout.[64]

Stejně jako pro konstrukční vady, existuje podobný test i pro vady v pokynech a upozorněních. Aplikace testu přiměřenosti v případě nedostatku nebo

---

[62] § 2 Restatement (Third) of Torts: Products Liability
[63] Phillips, Jerry J. Products liability in a nutshell. 5th ed. St. Paul: West Publishing, 1998, LI, ISBN 0-314-22585-4, str. 15-21
[64] § 2 Restatement (Third) of Torts: Products Liability

neadekvátnosti pokynů nebo varování je ovšem složitější než u vad konstrukčních, jelikož je zde dáno ke zvážení více faktorů. Například vzdělaní nebo zkušení uživatelé a spotřebitelé by mohli ocenit více informací o celé škále možných rizik spojených s výrobkem, zatímco méně vzdělaní nebo nekvalifikovaní spotřebitelé mohou naopak těžit z pouze stručných pokynů a varování, které kladou důraz jen na ta nejzásadnější rizika. Výrobky určené některé užší skupině spotřebitelů jako jsou například děti, vyžadují zase jasné a jednoznačné varování. V některých případech mohou nadměrné detaily zbytečně odvádět pozornost a v jiných zase pomoci důkladnému porozumění. Celkově je tedy nutné zaměřit se na obsah, rozsah, důkladnost a vlastnosti pokynů a varování jak při jejich vytváření, tak při následném hodnocení jejich nedostatků nasvědčujících potenciální vadě výrobku.[65]

Důvody pro zavedení objektivní odpovědnosti za výrobní vady zmíněné výše se ovšem podle americké úpravy nedají vztáhnout na vady konstrukční (design) ani na vady instrukcí. Odhadnout očekávání spotřebitele co se týče správné konstrukce (designu) nebo dostatečných informací a upozornění je obvykle výrazně těžší, než v případě, výrobních vad. Rozumně navržený výrobek s sebou stále nese riziko, proti kterému se musí uživatelé nebo spotřebitelé chránit, protože některým rizikům, která mohou způsobit konstrukční vadu, nelze za rozumnou cenu předejít. Stejně tak nelze připustit, aby byl výrobce objektivně odpovědný za rizika, která nebylo možné v době uvedení výrobku na trh předvídat a proto proti nim nemohlo být učiněno varování ani podána jiná instrukce.[66]

[65] § 2 Restatement (Third) of Torts: Products Liability
[66] Phillips, Jerry J. Products liability in a nutshell. 5th ed. St. Paul: West Publishing, 1998, LI, ISBN 0-314-22585-4, str. 6-7

4.3. POJEM VÝROBCE (MANUFACTURER)

Definice výrobce v NOZ se od té původní uvedené v ZOVV obsahově prakticky nijak neliší, ale opět se lehce změnila její struktura. V NOZ se již nehovoří pouze o pojmu výrobce, pod kterýž by bylo možné zařadit i ostatní pojmy jako například pojem dodavatel, ale nově se rozlišuje osoba výrobce, dodavatele, dovozce a souhrnně se o nich potom hovoří jako o škůdci. Základní definici uvádí § 2939 odst. 1 NOZ, který říká, že *„škodu způsobenou vadou výrobku nahradí ten, kdo výrobek nebo jeho součást vyrobil, vytěžil, vypěstoval nebo jinak získal, a společně a nerozdílně s ním i ten, kdo výrobek nebo jeho část označil svým jménem, ochrannou známkou nebo jiným způsobem.“*[67] V této diplomové práci se budu držet tradičního pojmu výrobce, který budu dále používat i pro souhrnné označení osob, které jsou povinny nahradit jimi způsobenou škodu. Restatement 3rd uvádí základní definici výrobce jako toho, kdo prodává či jinak distribuuje výrobek. Osoba prodává výrobek tehdy, když v obchodním kontextu, převede vlastnictví k tomuto výrobku buď za účelem užívání nebo spotřeby, nebo pro další prodej vedoucí ke konečnému užívání nebo spotřebě.[68] Mezi obchodní prodejce výrobků patří mimo jiné výrobci, velkoobchodníci a maloobchodníci. Obsah definice výrobce neboli podle amerického právního řádu toho, kdo výrobek prodává je značně odlišný a každý z právních řádů vysvětluje pojem výrobce jinak. Zatímco v ČR se tato osoba definuje podle toho, jak daný výrobek získala, americký Restatement 3rd naopak popisuje tuto osobu podle toho, zda a za jakým účelem převedla vlastnictví k výrobku. Dále také nabízí demonstrativní výčet osob, jež je možno za výrobce, neboli ty, jež prodávají výrobek, považovat.[69]

Zvláštní objektivní odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku nenesou pouze osoby zmíněné výše, ale NOZ okruh těchto osob rozšiřuje ještě v § 2939 odstavec 2 NOZ, a stejně tak v § 2940 odst. 1 a 2 NOZ. Škodu je podle § 2939 odst. 2 NOZ povinen společně a nerozdílně s osobami uvedenými v § 2939 odst. 1 NOZ nahradit i ten, kdo výrobek dovezl za účelem jeho uvedení na trh v rámci svého podnikání. Podle § 2940 NOZ *„nelze-li výrobce určit podle § 2939, nahradí škodu i každý dodavatel, pokud poškozenému při uplatnění práva na náhradu škody do jednoho měsíce nesdělí, kdo je výrobcem nebo kdo mu výrobek dodal a dále i každý*

[67] § 2939 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[68] § 20 Restatement (Third) of Torts: Products Liability
[69] § 1 Restatement (Third) of Torts: Products Liability

dodavatel dovezeného výrobku, i když je výrobce znám, pokud poškozenému ve lhůtě nesdělí, kdo je dovozcem takového výrobku.“[70] Podobně jako okruh odpovědných osob rozšiřuje NOZ, je možné shledat takový systém i v Restatementu 3rd, kde se praví, že osoba jinak distribuuje výrobek, když v rámci obchodní transakce jiné než je prodej, poskytne výrobek jiné osobě buď pro účely užívání nebo spotřeby, nebo jako předběžný krok vedoucí ke konečnému užívání nebo spotřebě. Mezi tyto distributory mimo jiné patří pronajímatelé, úschovci a ti, kteří poskytují výrobky jako prostředek podpory jejich užívání nebo spotřeby. Za odpovědnou osobu se považuje i ten, kdo v obchodní transakci odlišné od předchozích výše zmíněných poskytne kombinaci výrobků a služeb, která jako celek či pouze její část týkající se výrobku splňuje výše zmíněná kritéria. Jistou podobnost je možné shledat u popisu distributora v americké úpravě a pojmu dovozce v českém NOZ. Obě tyto osoby vlastní výrobky za účelem distribuce.[71]

Jak česká, tak americká právní úprava rozšířily pojem výrobce i o další subjekty distribučního řetězce, aby spotřebitel měl co nejreálnější šanci domoci se náhrady škody i v situaci, kdy přímým a skutečným výrobcem výrobku je například nějaká zahraniční entita pro běžného spotřebitele velice těžce dostupná a oslovitelná. I přesto je ale z české právní úpravy patrné, že cílem autora těchto pravidel bylo učinit primárně odpovědným skutečného výrobce. Naproti tomu v Americe se zdá být hlavní odpovědnou osobou prodejce či distributor, ať už jsou na jakékoli pozici výrobního řetězce, ale přednostně je pravděpodobně taktéž žádoucí vymáhat škodu na výrobci.

Určitá forma prodeje se vyskytuje na všech úrovních distribučního řetězce, ať už je prodejcem výrobce, velkoobchodníci či maloobchodníci. V rámci obchodní činnosti zahrnující podporu prodeje jsou výrobky spotřebitelům často poskytovány i zdarma a za vady těchto předmětů taktéž odpovídají jejich poskytovatelé. V neposlední řadě, přestože poslední převod vlastnictví výrobku, jehož prostřednictvím se vadný výrobek dostane k poškozenému někdy nelze považovat za obchodní činnost, například darování jistého předmětu, kdy se obdarovaný následně stane poškozeným, může poškozený vymáhat utrpěnou škodu na kterémkoli obchodním prodejci či v Čechách výrobci, který byl subjektem distribučního řetězce.

[70] § 2940 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[71] § 1 Restatement (Third) of Torts: Products Liability

4.4. OBJEKTIVNÍ ODPOVĚDNOST (STRICT LIABILITY)

České občanské právo rozlišuje subjektivní odpovědnost za zaviněné protiprávní jednání od odpovědnosti objektivní neboli odpovědnosti za riziko, u které zavinění není třeba prokazovat a povinná osoba je odpovědná automaticky. Základním pojmovým znakem obou druhů odpovědnosti je protiprávnost, s čímž souvisí i úprava odpovědnosti za škodu způsobenou náhodou, kterou český právní řád dosud neupravoval, ale NOZ již ustanovení s názvem „Náhoda“ obsahuje v § 2904. Dosud bylo možné dovodit, že náhoda nemůže být považována za protiprávní jednání. Znění § 2904 NOZ: *„Újmu způsobenou náhodou nahradí ten, kdo dal ze své viny k náhodě podnět, zejména tím, že poruší příkaz nebo poškodí zařízení, které má nahodilé újmě zabránit.“* [72] ovšem spíše než odpovědnost za náhodu evokuje odpovědnost za protiprávní jednání (porušení příkazu nebo poškození zařízení) v situaci, kdy škoda vznikla v souvislosti s nějakou nahodilou příčinou.[73] Objektivní odpovědnost je následek spojovaný s porušením primární povinnosti a v NOZ je možné se s ním kromě u odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku setkat na několika dalších místech (řádné plnění, škoda z provozní činnosti, škoda způsobená provozem zvlášť nebezpečným a další).

Objektivní odpovědnost je většinou spojována s činností nesoucí zvýšené riziko, při které je vyšší pravděpodobnost vzniku závažné škody i v případě vynaložení veškeré rozumně možné péče. Jedná se o situace, kdy je z různých důvodů dán veřejný zájem na posílení právní ochrany osobám dotčeným rizikovou činností a jelikož se jedná o strany se slabším postavením, hovoří se v této souvislosti o spravedlivém rozložení rizika.[74]

Objektivní odpovědnost se z velké části v USA vyvinula proto, aby bylo možné eliminovat doktrínu nesoucí název „privity of contract“, která umožňovala osobě dotčené vadným výrobkem žalovat pouze prodejce, se kterým měla přímý smluvní vztah. V české úpravě je stejně jako v americké tato odpovědnost odpovědností mimosmluvní a k uplatnění nároku na náhradu škody tak není existence smluvního vztahu mezi výrobcem a poškozeným spotřebitelem nutná. Náhrady škody

[72] § 2904 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[73] Irena Pelikánová: Odpovědnost za škodu – trendy a otázky, malý náhled do osnovy nového občanského zákoníku, Bulletin advokacie 3/2011, str. 17
[74] Švestka, J., Dvořák, J. a kolektiv, Občanské právo hmotné, Díl třetí: Závazkové právo, 5.vydání, Praha, Wolters Kluwer, 2009, str. 384

se může díky tomuto principu domoci i jakákoli jiná poškozená osoba či příslušník spotřebitelovy domácnosti, aniž by byl s výrobcem ve smluvním vztahu.[75]

Dalším důvodem pro zavedení odpovědnosti bez zavinění byla v Americe potřeba vyvarovat se přísným pravidlům a omezením plynoucím z odvětví práva zabývajícího se zárukou.[76] Jedním ze stěžejních případů zakotvujících objektivní odpovědnost za vadné výrobky je kauza Greenman v. Yuba Power Products Inc., ve které se žalobce zranil při práci s nářadím, které zakoupil od žalovaného, když od nářadí odlétl kus dřeva a udeřil ho do hlavy tak, že mu způsobil vážná poranění. Žalobce představil důkazy, z nichž bylo zřejmé, že jeho zranění byla způsobena vadnou konstrukcí a špatným návrhem nářadí. Žalovaná však tvrdila, že žalobce včas neučinil oznámení o porušení záruky a v době projednávání případu již uplynula přiměřená lhůta pro uplatnění zákonné záruky. Občanský zákoník totiž stanoví, že neoznámí-li kupující v přiměřené lhůtě porušení záruky prodávajícímu, vylučuje toto opomenutí odpovědnost prodávajícího.[77] Soud zde však zhodnotil, že použití tohoto pravidla i v případě žaloby poškozeného spotřebitele podané na výrobce nářadí, se kterým spotřebitel přímo neobchodoval, by bylo nepřiměřené. Domáhat se náhrady škody za použití ustanovení o porušení záruky v této situaci nebylo již možné, ale soud přesto žalobci náhradu škody přiznal, protože usoudil, že žalovaný je zde objektivně odpovědný. Z důkazů předložených soudu bylo prokázáno, že výrobce uvedl výrobek na trh s vědomím, že výrobek bude používán bez další inspekce, která by mohla odhalit případné vady, že výrobek vadný opravdu byl a že tato vada způsobila žalobci škodu. Poškozený zároveň užíval výrobek v souladu s návodem.[78]

V americkém právním systému existují čtyři teorie, které tvoří základ odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku. První teorií je nedbalost (negligence), druhou porušení záruky (breach of warranty), třetí objektivní odpovědnost (strict liability) a poslední, klamavé vylíčení skutečností (misrepresentation). Kromě poslední teorie vyplývají téměř všechny nároky z odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku z výrobních vad, konstrukčních vad nebo z neadekvátních pokynů a varování spotřebitele.[79]

---

[75] Švestka, J., Dvořák, J. a kolektiv, Občanské právo hmotné, Díl třetí: Závazkové právo, 5.vydání, Praha, Wolters Kluwer, 2009, str. 505
[76] Phillips, Jerry J. Products liability in a nutshell. 5th ed. St. Paul: West Publishing, 1998, LI, str. 36
[77] Section 1769, California Civil Code
[78] Greenman v. Yuba Power Products Inc. (Cal.1963)
[79] Phillips, Jerry J. Products liability in a nutshell. 5th ed. St. Paul: West Publishing, 1998, LI, str. 34 a následující

Odpovědnost plynoucí z nedbalosti může v USA následovat po újmě na zdraví nebo majetkové škodě nastalé v důsledku toho, že jiná osoba nejednala s řádnou péčí za daných okolností. V případě odpovědnosti za nedbalost je prodávající odpovědný pokud jedná nebo naopak opomene jednat a vytvoří tím nepřiměřené riziko škody spotřebiteli, který výrobek používá předvídatelným způsobem nebo je jeho užíváním nějakým způsobem přímo ovlivněn (například žije v domácnosti s osobou užívající výrobek a je mu tak přímo vystaven). Při určování porušení povinnosti řádné péče používá většina soudů formulaci soudce Leanerda Handa nebo tzv. model „risk-benefit". Formulace soudce Leanerda Handa stanovuje, že osoba porušuje povinnost řádné péče tehdy, pokud by přijetí potřebných opatření k zabránění vzniku škody bylo méně omezující a náročné než násobek pravděpodobnosti, že škoda nastane, krát závažnost újmy, jestliže by k ní došlo. Jedná se o pravidlo na první pohled velice exaktní, ale v důsledku velice obtížně aplikovatelné.[80]

Nárok z porušení záruky vzniká na základě principů upravujících odvětví smluv v americkém právu, které stanoví celkem tři způsoby. Výslovná záruka vzniká jakmile prodávající poskytne vylíčení relevantních skutečností týkajících se výrobku, například pokud jde o složení výrobku, jeho odolnost, výkon, bezpečnost a další. Vylíčení skutečností týkajících se výrobku nemusí být vždy relevantní a může se jednat o zveličování jistých vlastností výrobku, jejichž vnímání je ovšem subjektivní a ty je potom od předchozí kategorie třeba rozlišovat, jelikož na ně se záruka nevztahuje. V případě výslovné záruky se důvěra a spolehnutí se spotřebitele na vylíčení skutečností prodejcem presumuje.[81]

Kromě výslovné záruky existuje v americkém právu i záruka implicitní, jež je stejně jako ta předchozí zakotvena v Uniform Commercial Code, který stanoví, že prodávající implicitně zaručuje, že prodaný výrobek je vhodný pro běžné účely jeho použití. Zakotvení implicitní záruky vhodnosti pro konkrétní účel použití je nutné kvůli situacím, kdy se kupující spoléhá na specializaci prodávajícího a na jeho odborné znalosti, na jejichž základě kupujícímu doporučuje konkrétní výrobek odpovídající jeho požadavkům. U implicitní záruky může prodávající omezit svou odpovědnost za škodu, ale takové omezení musí být kupujícímu zřejmé.[82]

---

[80] § 1 Restatement (Third) of Torts: Products Liability
[81] Phillips, Jerry J. Products liability in a nutshell. 5th ed. St. Paul: West Publishing, 1998, LI, str. 50-51
[82] Section 2-314, Uniform Commercial Code

Na základě informací uvedených výše je možné dovodit, že americké právo uvádí porušení záruky jako jeden z důvodů uplatnění nároku na náhradu škody. V českém právu je odpovědnost za vady, nově nazývaná povinností k řádnému plnění, upravena odděleně od odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku. Ustanovení o řádném plnění zahrnují i úpravu záruky za jakost, kterou lze připodobnit k americkému institutu warranty of fitness, zatímco přesný ekvivalent „warranty of merchantability“ (záruka za obchodovatelnost) v českém právu, domnívám se, nalézt nelze. Pokud český spotřebitel shledá zakoupený výrobek vadným a je s ohledem na dobu trvání záruky ještě možné ji uplatnit, měl by se náhrady za vadu výrobku domáhat tímto způsobem. Uplatnění nároku na náhradu škody je zde až druhým krokem, který nemá za úkol opravit nebo jinak kompenzovat vadu výrobku, ale slouží k náhradě škody, kterou vadný výrobek způsobil na jiných osobách či věcech. Odpovědnost za vady podle českého práva může uplatnit jen osoba, která je s povinným ve smluvním vztahu a tvrdí, že vada existovala v době plnění nebo v záruční době. Ve Spojených státech amerických je smluvní vztah u záruky za jakost (warranty of fitness) také nezbytnou podmínkou, ale co se týče záruky za obchodovatelnost, tam tato podmínka v některých státech stanovená není.

Objektivně odpovědná je v USA každá osoba, která prodává výrobek ve vadném stavu, jež je nepřiměřeně nebezpečný pro spotřebitele nebo jeho majetek. Žalovaný musí být ve většině jurisdikcí prodejcem takového výrobku, i když v mnoha státech mohou být objektivně odpovědné osoby i v jiných odvětvích, příkladem mohou být pronajímatelé. Nepřiměřená nebezpečnost výrobku je definována s ohledem na očekávání spotřebitelů. Vzhledem k tomu, že objektivní odpovědnost je žalobci uplatňována ve Spojených státech nejčastěji, je používána jako výchozí druh odpovědnosti pro srovnání s českou odpovědností za škodu způsobenou vadou výrobku i v této práci. Srovnání americké „strict products liability“ a české odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku se jeví jako nejlogičtější i z toho důvodu, že v obou zemích se jedná o odpovědnost objektivní, deliktní, mimosmluvní.[83]

Nárok na náhradu škody způsobenou klamavým vylíčením skutečností mají ti spotřebitelé, kteří se na takové vylíčení skutečností spolehli, týkalo-li se materiální vlastnosti výrobku. Tento nárok lze uplatnit pouze v situaci, kdy byly klamavé

[83] § 1 Restatement (Third) of Torts: Products Liability

informace o výrobku poskytnuty veřejně například v reklamě, spotřebitel prokázal, že se na ně opravdu spolehnul a byla mu tím způsobena újma na zdraví. Klamavé vylíčení skutečností je nutné odlišovat od výslovné záruky, ze které je prodejce také objektivně odpovědný, ale kterou může poskytnout prakticky kdokoli a ne pouze osoba, jež se zabývá prodejem (person in the business of selling). I ve výslovné záruce prodejce potvrzuje určité vlastnosti výrobku nebo je slibuje, ale spotřebitel v případě, že daný výrobek takové vlastnosti nemá, nemusí na rozdíl od klamavého vylíčení skutečností prokazovat, že se na ně opravdu spolehnul.[84]

Výslovná záruka má v českém právu svůj ekvivalent v § 1919 NOZ, který stanoví, že v případě převzetí záruky zcizitelem je dána jeho odpovědnost za ujednané vlastnosti předmětu plnění a zcizitel dále garantuje, že předmět plnění je určitou dobu po splnění způsobilý pro použití ke sjednanému účelu. Domnívám se, že pokud je možné americký institut klamavého vylíčení skutečností připodobnit k nějakému ustanovené NOZ, mohl by jím být § 2977, který upravuje klamavou reklamu. *„Klamavá reklama je taková reklama, která souvisí s podnikáním nebo povoláním, sleduje podpořit odbyt movitých nebo nemovitých věcí nebo poskytování služeb, včetně práv a povinností, klame nebo je způsobilá klamat podáním nebo jakýmkoli jiným způsobem osoby, jimž je určena nebo k nimž dospěje, a tím i zřejmě způsobilá ovlivnit hospodářské chování takových osob.”* [85] Klamavá reklama je jednou z nekalosoutěžních praktik upravenou v NOZ. Ochrany proti nekalosoutěžnímu jednání se může domáhat jakákoli osoba, jejíž právo jím bylo dotčeno, kam se bezpochyby řadí kromě jiných soutěžitelů hlavně spotřebitelé. Spotřebitel se může domáhat přiměřeného zadostiučinění nebo náhrady škody, jestliže jeho právo bylo nekalou soutěží ohroženo nebo porušeno.[86] Stejně jako v americké úpravě klamavého vylíčení skutečností je i podle NOZ rušitel povinen k náhradě škody nebo přiměřenému zadostiučinění pokud neprokáže, že škoda nebyla způsobena nekalou soutěží. V obou právních řádech se jedná o odpovědnost objektivní bez nutnosti prokazovat zavinění.[87]

V souvislosti s odpovědností za škodu způsobenou vadou výrobku Restatement 3rd nestanovuje žádná speciální pravidla pro určení míry odpovědnosti jednotlivých osob, kterých se škoda způsobená vadou výrobku přímo týká, ať už je

[84] Phillips, Jerry J. Products liability in a nutshell. 5th ed. St. Paul: West Publishing, 1998, LI, str. 234
[85] § 2977 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[86] §§ 2988, 2989 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[87] § 2989 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

takovou osobou výrobce, dodavatel, prodejce či poškozený. Naopak ustanovení § 17 Restatement 3rd určí, že na tento druh zvláštní odpovědnosti se použijí obecná ustanovení o odpovědnosti za škodu.[88]

Většina států v souvislosti s odpovědností povinného a náhradou škody přijala systém srovnání viny (comparative fault), který určuje odpovědnost jednotlivých osob podle procentuálního poměru míry zavinění konkrétních osob. Každý z těchto států potom zvolil jednu ze tří metod srovnání. V prvním případě může oprávněný získat náhradu škody za předpokladu, že míra jeho zavinění je menší než ta povinné strany. Ve druhém pak jestliže míra zavinění oprávněného není větší než ta povinného, což znamená, že obě strany mohly zavinit vzniklou škodu stejným dílem a přesto oprávněné osobě, v případě odpovědnosti za škodu způsobenou jí vadou výrobku, může vzniknout nárok na náhradu škody. Třetí metoda je nejširší a oprávněná osoba ve státech, kde se k ní přiklánějí může získat náhradu škody i přesto, že míra jejího zavinění přesahuje míru zavinění povinného. Poslední z metod není příliš častá a spíše než legislativa, jež upřednostňuje jednu z prvních dvou metod, se k ní občas přiklání soudní rozhodnutí. Za použití jedné z prvních dvou metod bude oprávněné osobě přiznána náhrada škody snížená o procentuální míru jejího vlastního zavinění. Pokud poškozený způsobil škodu ze 40 procent, bude mu přiznáno 60 procent výše náhrady škody, které bude povinný nucen zaplatit.[89]

Ustanovení o poměrném snížení náhrady škody při spoluzavinění poškozeného lze v NOZ najít v § 2918, který stanoví, že „*vznikla-li škoda nebo zvětšila-li se také následkem okolností, které se přičítají poškozenému, povinnost škůdce nahradit škodu se poměrně sníží. Podílejí-li se však okolnosti, které jdou k tíži jedné či druhé strany, na škodě jen zanedbatelným způsobem, škoda se nedělí.*“[90] Oproti ustanovení § 441 dosud účinného občanského zákoníku upravujícího spoluúčast poškozeného v nové úpravě přibylo upřesnění pro situace, kdy se jedna ze stran podílí na zavinění škody pouze zanedbatelným způsobem. K takovému minimálnímu zavinění se potom nepřihlíží. Pokud se prokáže, že si škodu zavinil výlučně poškozený, ponese ji pochopitelně sám. Ani v případě, že škůdce způsobí škodu úmyslně, nelze spoluzavinění poškozeného vyloučit, ale s největší pravděpodobností by takové spoluzavinění bylo v porovnání se zaviněním škůdce tak

[88] § 17 Restatement (Third) of Torts: Products Liability
[89] Phillips, Jerry J. Products liability in a nutshell. 5th ed. St. Paul: West Publishing, 1998, LI, str. 269 - 270
[90] § 2918 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

malé, že by se k němu podle věty druhé § 2918 NOZ nepřihlíželo. Ke spoluzavinění poškozeného se přihlíží z úřední moci a to jak v případě subjektivní tak objektivní odpovědnosti škůdce.

Ne ve všech amerických státech je možné výše popsaný systém srovnání viny aplikovat i v případech objektivní odpovědnosti. Některé soudy vztáhly tento systém na případy objektivní odpovědnosti i přesto, že tato možnost není upravená v legislativě daného státu, jiné soudy tuto možnost naopak výslovně vyloučily.[91]

K použití spoluzavinění z nedbalosti (contributory negligence), předpokládaného rizika (assumption of risk) a nesprávného použití výrobku (misuse) jako liberačních důvodů blíže v kapitole 5.5 Liberační důvody.

4.5. LIBERAČNÍ DŮVODY

Odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku je, jak již bylo v předešlých kapitolách zmíněno, odpovědností objektivní, kde na rozdíl od té subjektivní není třeba dokazovat zavinění škůdce, ale jedná se o odpovědnost za výsledek. Tu teorie dále dělí na objektivní odpovědnost absolutní a prostou, neboli s možností liberace. Liberací se rozumí zproštění se odpovědnosti ze zákonem stanovených důvodů a vyvažuje se jí přísnost objektivní odpovědnosti. Stejným způsobem lze kvalifikovat tento druh odpovědnosti i v USA, kde je také považována za objektivní odpovědnost prostou s možností se jí za přesně stanovených podmínek zprostit. Povinnost prokázat existenci liberačního důvodu spolu s důkazním břemenem nese výrobce nebo osoby, které zákon za výrobce souhrnně označuje nebo je staví do stejné pozice (dovozce, dodavatel). Liberační důvody jsou taxativně vymezeny v § 2942 NOZ a z žádného jiného důvodu tedy není možné se odpovědnosti zprostit. Až na drobné rozdíly ve formulaci, se ustanovení NOZ od výčtu liberačních důvodů obsažených v § 5 ZOVV nijak významně neliší.

V § 2942 odst. 1 NOZ se praví, že *„povinnosti k náhradě škody způsobené vadou výrobku se škůdce zprostí, jen prokáže-li, že škodu zavinil poškozený nebo ten, za jehož čin poškozený odpovídá.“*[92] Namítá-li tedy poškozený, že mu byla vadným výrobkem způsobena škoda, nemůže se úspěšně domoci její náhrady, pokud si škodu způsobil sám svým jednáním či opomenutím nebo ji zapříčinila osoba, za kterou je poškozený zodpovědný a výrobce je tuto skutečnost schopen prokázat. Toto

[91] Sheldon v. Unit Rig & Equipment Co. (797 F.2d 883)
[92] § 2942 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

ustanovení upravuje spolupůsobení poškozeného, kdy dojde k nesprávnému užití vadného výrobku, ať už k jinému účelu než ke kterému byl výrobek určen nebo například v rozporu s pokyny a varováními uvedenými na výrobku.

Stejně jako NOZ, obsahuje i Restatement 3rd pravidlo týkající se spolupůsobení poškozeného a to se zabývá rozložením míry odpovědnosti za škodu způsobenou vadným výrobkem mezi poškozeným, prodejcem a dodavatelem vadného výrobku. Výše náhrady škody za újmu způsobenou vadou výrobku může být snížena v případě, kdy újmu způsobilo chování poškozeného, které je v rozporu s ustálenými pravidly stanovujícími standardy povinné péče, ve spojení s vadou výrobku. Přesná pravidla pro způsob rozdělení odpovědnosti a následně výše náhrady škody se významně liší mezi jurisdikcemi jednotlivých amerických států, jak již bylo nastíněno v předchozí kapitole.[93]

Existují tři druhy provinění poškozeného, které mohou omezit nebo dokonce vyloučit jeho nárok na náhradu škody. Jedná se o spoluzavinění z nedbalosti (contributory negligence), předpokládané riziko (assumption of risk) a nesprávné použití (misuse), kam se řadí i úprava výrobku. Spoluzavinění z nedbalosti připadá v úvahu v situaci, kdy poškozený nedbal náležité péče o svou bezpečnost. Předpokládaným rizikem se rozumí vědomé a dobrovolné převzetí hrozícího rizika poškozeným a nesprávné použití v sobě zahrnuje použití výrobku nepředvídatelným způsobem nebo jeho užití způsobem, pro který nebyl zamýšlen. Důkazní břemeno v případě spoluzavinění poškozeného a předpokládaného rizika leží na výrobci nebo na jiné osobě odpovědné za výrobek, což odpovídá použití liberačních důvodů podle českého právního řádu. Na případy nesprávného použití výrobku není jednotný názor, zda ho považovat za způsob obrany odpovědné osoby stejně jako předchozí dva druhy provinění poškozeného a rozumět jím tedy jeden z důvodů liberace či zda jeho vyvrácení je součástí obhajoby poškozeného.[94] Ne ve všech jurisdikcích je ale liberace z těchto důvodů přípustná. Některé soudy k těmto proviněním u objektivní odpovědnosti vůbec nepřihlíží a některé zase pouze v určitých specifických případech.

Některé americké soudy uznávají spoluzavinění obviněného i v případě objektivní odpovědnosti, ale některé se k tomu uchylují pouze tam, kde se nejedná o

[93] § 17 Restatement (Third) of Torts: Products Liability
[94] Phillips, Jerry J. Products liability in a nutshell. 5th ed. St. Paul: West Publishing, 1998, LI, str. 264-266

pouhou neopatrnost nebo nepozornost.[95] Spoluzavinění z nedbalosti zpravidla nemůže být použito na obranu odpovědné osoby v situaci, kdy poškozený v důsledku své nedbalosti pouze neobjevil vadu výrobku.[96] Tento druh obrany má sloužit výrobcům v případech, kdy poškozený objeví vadu, je si vědom jistého nebezpečí a přesto pokračuje v používání výrobku, který v důsledku vady poté způsobí škodu. Nesprávné použití výrobku nebo jeho zneužití znemožňuje poškozenému úspěšně vymoci náhradu škody způsobené takovým výrobkem, pokud se jedná o zneužití, které bylo nepředvídatelné.[97] Použití liberačních důvodů zpravidla povinného nezprošťuje odpovědnosti úplně, ale pouze do míry odpovědnosti oprávněné osoby. Postupuje se v různých státech různě podle obecných pravidel upravujících některý z druhů systému srovnání viny (comparative fault), vycházejícího buď z legislativy, z judikatury nebo z jejich kombinace.

Nový občanský zákoník uvádí liberační důvody v ustanovení § 2942 následovně:

„Povinnosti k náhradě škody se tato osoba rovněž zprostí, prokáže-li, že

a) výrobek na trh neuvedla,

b) lze důvodně předpokládat s přihlédnutím ke všem okolnostem, že vada neexistovala v době, kdy byl výrobek na trh uveden, nebo že nastala později,

c) výrobek nevyrobila pro prodej nebo jiný způsob použití pro podnikatelské účely, ani že výrobek nevyrobila nebo nešířila v rámci své podnikatelské činnosti,

d) vada výrobku je důsledkem plnění těch ustanovení právních předpisů, která jsou pro výrobce závazná, nebo

e) stav vědeckých a technických znalostí v době, kdy uvedl výrobek na trh, neumožnil zjistit jeho vadu.“[98]

Uvedením výrobku na trh se rozumí zpřístupnění výrobku spotřebitelské veřejnosti, ale i předání nějaké součásti výrobku koncovému výrobci, který ji použije k výrobě či sestavení finálního výrobku uváděného na trh. Přesnou definici obsahuje zákon o technických požadavcích na výrobky, který za uvedení výrobku na trh považuje *“první dodání výrobku na trh v rámci obchodní činnosti, kterým se rozumí předání nebo nabídnutí k předání výrobku nebo převod vlastnického práva k výrobku*

[95] Johansen v. Makita U.S.A. Inc. (N.J.1992)
[96] Hernandez v. Barbo Machinery Co. (Or.App.1996)
[97] Phillips, Jerry J. Products liability in a nutshell. 5th ed. St. Paul: West Publishing, 1998, LI, str. 268
[98] § 2942 zákona ě. 89/2012 Sb., občanský zákoník

za účelem distribuce, používání nebo spotřeby na trhu Evropské unie, nestanoví-li zvláštní zákon jinak."[99] V důvodové zprávě k ZOVV se k tomuto liberačnímu důvodu uvádí, že výrobce nebude odpovědný za škodu způsobenou vadným výrobkem, který mu byl odcizen, jelikož uvedení výrobku na trh je dobrovolným aktem činěným zpravidla za úplatu.[100]

Důvodem pro druhý liberační důvod je fakt, že po výrobci nelze spravedlivě požadovat, aby nesl odpovědnost za vadu výrobku, kterou nezapříčinil a nemohl ji ani nijak zabránit či předejít. Taková vada může vzniknout například neodbornou přepravou výrobku přepravci nebo při nedodržením podmínek skladování prodejci.[101] Výrobce v tomto případě nemusí prokazovat skutečnou neexistenci vady výrobku, stačí když se mu podaří prokázat, že lze neexistenci vady s přihlédnutím ke všem okolnostem důvodně předpokládat. Doba uvedení výrobku na trh je tedy důležitým časovým okamžikem pro uplatnění náhrady škody.

Třetí liberační důvod slouží ku prospěchu výrobců v situacích, kdy sice výrobek vyrobili, ale za jiným účelem než pro uvedení na trh. Jedná se o exponáty vyhotovené za účelem vystavení, o prototypy nebo zkušební vzorky. Prodejem nebo jiným způsobem použití pro podnikatelské účely se potom rozumí používání výrobku pro privátní účely výrobce, jeho zaměstnanců nebo jiných podobných osob.[102]

Výrobce se může zprostit odpovědnosti také v situaci, kdy prokáže, že vada výrobku je důsledkem plnění právních předpisů, jež jsou pro výrobce závazné. Jedná se o případy, kdy výrobce přesně dodržel předpisy, kterými byl povinen se řídit a přesto takto vyrobené vadné výrobky způsobily škodu.[103] Nedodržením uvedených, pro výrobce závazných, předpisů by se však výrobce vystavoval nebezpečí, že vůči němu budou uplatněny sankce v uvedených předpisech obsažené.[104] Dopad tohoto ustanovení byl pravděpodobně zamýšlen pouze na případy, kdy výrobce byl v dobré víře a nevěděl, že jím uplatněný postup výroby v souladu s předpisy ponese rizika mající vliv na případnou nebezpečnost výrobku.

---

[99] § 2 písm. b) zákona č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky
[100] Vláda ČR, Důvodová zpráva k zákonu č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, k § 5
[101] Vláda ČR, Důvodová zpráva k zákonu č. 59/1998 Sb. o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, k § 5
[102] Těmín, T.: Odpovědnost za výrobek, Právní rádce č. 8/2004, str. XI
[103] Těmín, T.: Odpovědnost za výrobek, Právní rádce č. 8/2004, str. XI
[104] Váda ČR, Důvodová zpráva k zákonu č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, k § 5

Stavem vědeckých a technických znalostí se v tomto ustanovení nerozumí úroveň a stav znalostí konkrétních výrobců, ale stav všeobecný. Tento stav je objektivní a při jeho posuzování nehraje roli velikost výrobce ani skutečnost, jestli jednotlivý výrobce mohl být o úrovni vědeckých a technických znalostí informován. Co však není zřejmé je, zda se tento stav posuzuje na vnitrostátní či mezinárodní úrovni. Vždy se hodnotí stav k okamžiku uvedení výrobku na trh a vzhledem ke znalostem, které byly v této době dostupné. Později výrobce nemá již možnost technické vlastnosti výrobku ovlivnit.

NOZ stanoví v § 2942 odst. 3 zvláštní liberační důvod týkající se společné a nerozdílné odpovědnosti více výrobců. *„Kdo vyrobil součást výrobku, zprostí se povinnosti k náhradě škody, prokáže-li, že vadu způsobila konstrukce výrobku, do něhož byla součást zapracována, nebo že ji způsobil návod k výrobku."*[105] Solidární odpovědnosti se mohou zprostit výrobci dílčích výrobků, jejichž výrobky jsou bezpečné, ale byly zapracovány do špatně provedeného konečného výrobku nebo výrobce konečného výrobku vypracoval nesprávný návod k použití.[106]

K ujednáním, která by odporovala ustanovením zakotvujícím liberační důvody a omezovala nebo naopak rozšiřovala by tak povinnost náhrady škody se nepřihlíží. Stejně jako se nepřihlíží k vzdání se práva na náhradu škody před tím než vůbec nějaká škoda vznikla a to ať už zcela nebo pouze zčásti.

4.6. ÚJMA

Újmou se rozumí ztráta na právem chráněném statku, kterou utrpí nějaká osoba a podle práva existuje nárok na její nápravu. Újma je souhrnný pojem používaný pro majetkovou škodu a nemajetkovou újmu a zahrnuje újmu na osobě, právech i na majetku.[107]

Majetková újma neboli škoda je vyjádřitelná v penězích a není-li možné ji nahradit uvedením v předešlý stav, lze ji uhradit právě v penězích. S nemajetkovou újmou to již tak snadné není, jelikož utrpením nemajetkové újmy se nesnižuje majetek poškozeného. Nemajetková újma se podle § 2951 odst. 2 NOZ odčiňuje, nikoli nahrazuje, přiměřeným zadostiučiněním, které se stejně jako škoda poskytuje

[105] § 2942 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[106] Vláda ČR, Důvodová zpráva k zákonu č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, k § 5
[107] Eliáš, K. a kol. Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, str. 259

v penězích, ale to pouze tehdy, pokud nelze zvolit vhodnější způsob k zajištění skutečného a dostatečně účinného odčinění způsobené újmy.[108] Majetková újma se odčiňuje vždy a nemajetková pouze v případech, kdy tak stanoví zákon, ledaže povinnost k náhradě nemajetkové újmy byla výslovně sjednána.[109] K získání nároku na náhradu nemajetkové újmy vedou tedy dvě cesty. Je možné si buď takovou povinnost předem sjednat, nebo se spolehnout na zákonná ustanovení, která takovou povinnost v některých případech zakládají. Vždy se hradí nemajetková újma při zásahu do práva na život, zdraví, svobodu, soukromí apod.

K uplatnění nároku na náhradu škody je potřeba splnit několik obecných podmínek mezi které patří vznik škody, způsobení škody konkrétní osobou, porušení zákonné nebo smluvní povinnosti a příčinná souvislost mezi vznikem škody a porušením povinnosti. Náhradu škody je možné po škůdci požadovat jen v určitých případech zakotvených v zákoně.

Jak už bylo řečeno výše, škoda se nahrazuje především uvedením do předešlého stavu, což je stav, který by tu byl kdyby škoda vůbec nenastala, ale zároveň má poškozený právo volby. Pokud si zvolí náhradu škody v penězích, musí škůdce volbu poškozeného respektovat a to i tehdy, je-li takový způsob pro škůdce výrazně finančně náročnější nebo celkově nevýhodnější. To neplatí v případě, kdy škůdce již podnikl kroky k náhradě škody formou naturální restituce a až následně poškozený žádal náhradu v penězích, případně obráceně. Podle § 2952 NOZ se hradí skutečná škoda, kterou se rozumí hodnota věci před poškozením, respektive obvyklá cena takové věci a ušlý zisk. Stejně tak je možné přistoupit k náhradě smíšené a část škody nahradit v penězích a část formou naturální restituce. Náhradu škody lze přiměřeně snížit s přihlédnutím k osobním a majetkovým poměrům škůdce a poškozeného a k okolnostem, za jakých byla škoda způsobena, za předpokladu, že ji škůdce nezavinil úmyslně.[110] Přestože se v NOZ nikde výslovně nevyskytuje ustanovení o smluvní limitaci náhrady škody, je takové omezení možné a vyplývá to z principu smluvní autonomie, kterým se NOZ řídí. Jediné ustanovení, které se smluvní limitace přímo týká je § 2898 NOZ, který takový postup vylučuje v případě újmy na přirozených právech člověka, újmy způsobené úmyslně nebo z hrubé

[108] § 2951 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[109] § 2894 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[110] § 2953 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

nedbalosti.[111] Není-li možné stanovit přesnou výši náhrady škody, určí ji po pečlivém uvážení soud.[112] Při stanovení výše náhrady škody se ovšem již nadále nepřihlíží pouze k amortizaci, což mělo v minulosti často za důsledek nedostatečnou náhradu škody, jelikož poškozený musel na skutečné nahrazení poškozené věci vynaložit mnohem větší náklady než jaká byla suma přidělená mu soudem. Nově se v NOZ stanoví pravidlo v § 2969, na základě kterého je nutné zohlednit, co musí poškozený k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit.[113]

Stejně jako v českém NOZ nenajdeme zvláštní úpravu pro náhradu škody způsobené vadou výrobku ani Restatement 3rd of Torts: Products Liability neobsahuje zvláštní ustanovení o druzích újmy nebo škody, kterou může vadný výrobek způsobit a odkazuje na použití obecných pravidel o náhradě škody upravené v rámci civilních deliktů v Restatement 2nd. Zvláštní úprava druhů škody stejně jako způsobu její náhrady by byla v obou právních řádech nadbytečná a malé odchylky je možné vyřešit jednotlivými speciálními ustanoveními v rámci úpravy odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku. Zásadním rozdílem mezi českou dosud neúčinnou úpravou obsaženou v NOZ a tou americkou spočívá právě ve způsobu náhrady škody. V Čechách je nově zavedeno pravidlo náhrady uvedením v předešlý stav a až jako druhá možnost připadá v úvahu monetární kompenzace, která je ovšem v USA uznávána jako jediný možný způsob náhrady škody. Americký právní řád vychází z úvahy, že přesně nahradit nebo odčinit způsobenou újmu není možné a jakési peněžní odškodnění je tedy nejlepší variantou.

Americký Restatement 3rd rozlišuje na rozdíl od českého práva tři druhy újmy, které v podstatě dohromady zahrnují naši majetkovou a nemajetkovou újmu, pouze jsou jinak rozděleny do skupin. První kategorií je tzv. fyzická újma (physical harm), kterou se rozumí jak ublížení na životě a zdraví, jak jej chápe i český právní řád, ale zároveň sem patří i škoda na nemovitém majetku nebo hmotném movitém majetku, což u nás tvoří samostatnou kategorii. Újma na životě a zdraví stejně jako v NOZ zahrnuje zranění, nemoc, poškození tělesných funkcí a smrt.[114]

Dalším druhem škody je ekonomická ztráta (economic loss), jež v sobě obsahuje majetkovou újmu, která ovšem nevyplývá z újmy na zdraví nebo škodě na

[111] Eliáš, K. a kol. Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, str. 266
[112] § 2955 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[113] Eliáš, K. a kol. Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, str. 267
[114] § 4 Restatement (Third) of Torts: Physical and Emotional Harm

věci.[115] Ač se taková definice může zdát v kontextu našeho práva nesrozumitelná, lze tento druh škody připodobnit k našemu termínu ušlý zisk. Zatímco my se ale v NOZ setkáváme s pojmem ušlý zisk až v ustanovení pojednávajících o způsobu a rozsahu skutečně vzniklé škody a ušlého zisku, v americké právu je ušlý zisk považován za samostatnou kategorii újmy. Jako příklad ekonomické ztráty v americkém právu lze uvést ale nejenom ušlý zisk, nicméně v určitých případech také ztrátu na hodnotě věci, nemožnost určitou věc nadále užívat v důsledku jejího poškození a to hlavně v případě, kdy nenastala žádná fyzická újma. Pokud by totiž fyzická újma nastala, nebylo by možné některé z výše uvedených příkladů považovat za ekonomickou ztrátu, ale bylo by nutné je posuzovat jako újmu fyzickou. U nás by se dle mého názoru znehodnocení věci nebo škoda na věci mající za následek nemožnost ji nadále užívat vždy posuzovala jako majetková škoda bez ohledu na to, jak vznikla.

Třetí, pro české právo nejspíš nejhůře uchopitelnou kategorií je duševní újma (emotional harm), jež nastává v situacích, kdy poškozené osobě byl narušen její duševní klid a pohoda. Duševní újmu je nutné podle Restatement 3rd rozlišovat od újmy na zdraví, kterou lze subsumovat pod fyzickou újmu zmíněnou výše v této kapitole. Duševní újmou se v americkém právu rozumí nespočet různých emocionálních stavů jako je smutek, úzkost, ponížení, deprese a další duševní onemocnění. Rozdíl mezi fyzickou újmou na zdraví a újmou duševní není vždy snadno rozpoznatelný a hranice mezi oběma druhy újmy je leckdy velice tenká. Fyzická újma s výjimkou nemoci, zejména tedy zranění, je ve většině případů následkem nějakého traumatického dopadu na lidské tělo, zatímco újma duševní může nastat bez jakékoli takové události a fyzického zranění. Újma na zdraví je obvykle snadno objektivně prověřitelná, ale duševní újma se prokazuje výrazně obtížněji a je často závislá pouze na subjektivním hodnocení poškozeného.[116] Na případy, kdy v důsledku duševní újmy poškozený utrpí i újmu na zdraví, která je již objektivně seznatelná se použijí ustanovení Restatement 3rd o fyzické újmě.

Obecné pravidlo vztahující se na všechny druhy újmy spočívá v předvídatelnosti škody.[117] Jedním z případů, který se předvídatelností zabýval je Doyle v. Pillsburry Co. (Fla.1985), kde si žalobce všimnul, že v plechovce jídla, kterou vyrobil žalovaný se nachází hmyz a samým zděšením upadl. Soud v tomto

[115] § 2 Restatement (Third) of Torts: Liability for Economic Harm
[116] § 45 Restatement (Third) of Torts: Physical and Emotional Harm
[117] Denis W. Stearns, An Introduction to Product Liability Law, 2001, str. 70

případě dospěl k závěru, že žalobce nemá nárok na náhradu újmy na zdraví, kterou si pádem způsobil, jelikož žalobce jídlo nepozřel a zranění, které utrpěl tak nemohlo být předvídatelné.[118] Naproti tomu v případu Prejean v. Great Atlantic & Pacific Tea Co. (La.App.1984) byl žalobkyni přiznán nárok na náhradu újmy na zdraví, přestože stejně jako v Doyle v. Pillsburry Co. jídlo, které pouze zakoupila a vybalila, ale nepozřela. Žalobkyně v tomto případě v obchodě zakoupila v alobalu zabalenou pečeni, která se jí na první pohled zdála v pořádku. Když ji ovšem doma vybalila, zjistila, že ze spodní strany je celá plesnivá, což u žalobkyně vyvolalo nevolnost a následně i zvracení, následkem čehož utrpěla trhlinu na jícnu a musela být hospitalizována, jelikož se její stav zhoršil natolik, že ztratila 15 % objemu krve v těle. Soud shledal v tomto případě i přes nepozření masa dostatečnou předvídatelnost a příčinnou souvislost mezi zraněním žalobkyně a zkaženým masem, které jednak viděla, ale hlavně cítila jeho zápach.[119] Žádný podobný případ újmy na zdraví se mi mezi rozhodnutími českých soudů nepodařilo objevit, ale domnívám se, že i bez důkladné znalosti detailů případu Prejean v. Agreat Atlantic & Pacific Tea Co. je možné dojít k závěru že podobná žaloba by v českém právním prostředí neměla šanci na úspěch.

4.7. ROZSAH A ZPŮSOB NÁHRADY ŠKODY

4.7.1. Rozsah a způsob náhrady újmy na zdraví

V situaci, kdy prokazatelně nastala škoda, která má být nahrazena, je nutné určit způsob a rozsah její náhrady. Jde-li o náhradu škody při ublížení na zdraví nebo usmrcení upravují taková pravidla ustanovení NOZ § 2958 a § 2959. *„Při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy.“* Škůdce dále nahradí i ztížení společenského uplatnění, jestliže v důsledku újmy na zdraví vznikla poškozenému překážka lepší budoucnosti.[120] *„Při usmrcení nebo zvlášť závažném ublížení na zdraví odčiní škůdce duševní útrapy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení.“*[121] Výše náhrady škody se podle tohoto ustanovení určuje podle zásad slušnosti. Jelikož život a zdraví považujeme za jedny

[118] Doyle v. Pillsburry Co. (Fla.1985)
[119] Prejean v. Great Atlantic & Pacific Tea Co. (La.App.1984)
[120] § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[121] § 2959 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

z nejdůležitějších statků, je zároveň i žádoucí, abychom byli schopni újmu na nich co nejlépe a nejpřesněji vyčíslit. Vymyslet systém, který by to umožňoval je však velice obtížné. Dosud účinný občanský zákoník užívá standardizované výše plnění navázané na druh a vážnost újmy na zdraví. Tuto metodu NOZ opouští a žádný odkaz na bodový systém bolestného nebo nějakého jasného sazebníku v něm nenajdeme. Na výši náhrady škody se mohou poškozený se škůdcem dohodnout a dojde-li mezi nimi ke sporu, rozhoduje v takové situaci potom o přiměřeném zadostiučinění soud.[122] Určení výše bolestného nemůže být založeno na libovůli soudce a stejně tak by se nemělo odvíjet pouze od myšlenky, že nemajetkovou újmu na zdraví a životě nelze plně nahradit. Náhrada nemajetkové újmy na zdraví má podle NOZ plně vyvážit vytrpěné bolesti a umožnit tak poškozenému vyrovnat jeho strádání, které mu v důsledku újmy bylo způsobeno.

Výše náhrady nemajetkové újmy se diametrálně liší případ od případu, jelikož každé zranění a újma na zdraví jsou jiné a vznikly za jiných okolností lidem v různých životních situacích. Přesto je nutné pokusit se náhradu nemajetkové újmy vyčíslit za použití objektivních kritérií a takto obtížně uchopitelný prvek jako je bolest tedy nějak objektivizovat, aby byla právní praxe i v tomto ohledu alespoň do určité míry předvídatelná. Lze předpokládat, že soudy budou při určování výše náhrady nemajetkové újmy na zdraví vycházet převážně z lékařských znaleckých posudků a potom je otázkou, zda se při soudním uvážení do jisté míry nevyužijí kritéria použitá ve vyhlášce č. 440/2001 Sb. o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění byť pouze jako určitá forma inspirace.[123] Vyhláška využívá pro odškodnění bolesti systém sazeb bodového ohodnocení, které je přesně stanoveno v přílohách vyhlášky. Náhrada nemajetkové újmy podle této vyhlášky se poskytuje za bolest způsobenou újmou na zdraví, léčením takové újmy nebo odstraňováním jejích následků. Bolestí se v kontextu tohoto právního předpisu rozumí každé tělesné a duševní strádání zapříčiněné újmou na zdraví způsobenou poškozenému. Bodové ohodnocení bolestného a ztížení společenského uplatnění se uvádí v lékařském posudku. Stejně jako bolestné se i odškodnění ztížení společenského uplatnění určuje podle sazeb bodového ohodnocení podle vyhlášky. Odškodnění se poskytuje převážně za následky škody na zdraví trvalého rázu, které mají prokazatelně nepříznivý vliv na uplatnění

[122] Eliáš, K. a kol. Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, str. 268
[123] Eliáš, K. a kol. Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, str. 269

poškozeného v životě a ve společnosti. Újma na zdraví poškozeného může mít často dalekosáhlý dosah spočívající zejména ve ztížení možnosti uspokojit jeho životní a společenské potřeby, ale hlavní nepříznivý dopad následků újmy na zdraví se může projevit a při vážnějších zraněních se tak často i stane, na možnosti plnohodnotně vykonávat dosavadní povolání nebo přípravu na povolání, další vzdělávání a na možnosti uplatnit se v životě rodinném, politickém, kulturním a sportovním. *„Odškodnění za ztížení společenského uplatnění musí být přiměřené povaze následků a jejich předpokládanému vývoji, a to v rozsahu, v jakém jsou omezeny možnosti poškozeného uplatnit se v životě a ve společnosti.“*[124]

Současně platná úprava náhrady nemajetkové újmy vychází z myšlenky, že rozhodnutí jednotlivého právního případu náleží jen soudci a zákonodárná moc nebo dokonce moc výkonná by neměla do této soudní pravomoci přespříliš zasahovat a už vůbec ne přesně určovat, jak má být jednotlivý případ rozhodnut.[125] Soudcům ale nic nebrání v tom, si časem určitá objektivní kritéria či nějaký přesný systém na základě své rozhodovací praxe vytvořit. Je také pravděpodobné, že ministerstvo spravedlnosti v dohledné době připraví metodický pokyn týkající se vyčíslování náhrady újmy na zdraví, který sice nebude pro soudce právně závazný, ale poskytne jim při nejmenším užitečné vodítko.

V souvislosti s náhradou nemajetkové újmy se nahrazují ještě účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví a v případě smrti potom náklady pohřbu. Oboje škůdce hradí nikoli poškozenému, ale tomu, kdo náklady vynaložil. Do nákladů spojených s péčí o zdraví NOZ řadí náklady účelně vynaložené na péči o osobu poškozeného stejně jako na péči o jeho domácnost.[126] Náhrada nákladů na pohřeb se hradí pouze v částce převyšující veřejnou dávku, kterou bylo na pohřeb přispěno.[127] Ušlý výdělek za dobu pracovní neschopnosti poškozeného se nahrazuje formou peněžních dávek ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem poškozeného v době před vznikem jeho újmy na zdraví a částkou vyplacenou poškozenému v důsledku nemoci nebo úrazu.[128]

Újma na zdraví je v americkém Restatement 3rd definována jako zhoršení fyzického stavu poškozeného, ať už jakkoli závažné. Fyzická újma nebo zranění

---

[124] § 3 zákona č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění
[125] Vláda ČR, Důvodová zpráva k návrhu zákona 89/2012 Sb., občanský zákoník, str. 577
[126] § 2960 zákona č.89/2012 Sb., občanský zákoník
[127] § 2961 zákona ě. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[128] § 2962 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

nemusí stejně jako v Čechách překročit nějaké pomyslné minimum, může se jednat o jakoukoli újmu na zdraví. Újmě na zdraví je pochopitelně v obou právních řádech přikládána podobná míra závažnosti a oba právní řády stejně shledávají újmu na zdraví jako něco, co není možné přesně uvést do předešlého stavu. Kromě toho v obou zemích panuje shoda i v tom, že tato újma není v žádném případě přirovnatelná k majetkové škodě a jakýkoli finanční obnos může jen stěží nahradit poškozenému, co mu bylo způsobeno. I přes to ale náhrada újmy na zdraví v americkém právu spadá do stejné kategorie „compensatory damages" jako náhrada škody na věci a má za cíl nahradit nebo spíše odčinit poškozenému co utrpěl nebo co lze odhadovat, že do budoucna ještě utrpí v důsledku újmy způsobené vadným výrobkem.[129] „Compensatory damages" tedy slouží pouze k odčinění skutečně vzniklé škody jako jsou například léčebné výlohy.[130] Na náhradu újmy na zdraví má nárok jakýkoli poškozený v případě újmy způsobené vadou výrobku, nejen vlastník věci.

Další odškodňovanou položkou v některých amerických státech je náhrada škody za bolest a utrpení (pain and suffering). Jedná se opět o velice složitě vyčíslitelnou skutečnost a mimo jiné i proto se všechny americké státy neshodují na způsobu a výši náhrady této újmy. Jeden z názorů rozvádí autor publikace „What is Fair Compensation For Death or Injury?" Friedman, který vysvětluje, že v případě zranění je poškozená osoba ovlivněna dvěma způsoby. Poškozenému se v důsledku zranění sníží příjmy a možnost efektivně vydělávat jako v době před zraněním a zároveň se mu zvýší výdaje v důsledku léčení a výloh na něj vynaložených.[131] Další pohled na věc byl nastíněn v případu McDougald v. Garber, kde vyvstala otázka, proč by měl být poškozený odškodněn penězi za událost, která žádnou finanční ztrátu neobsahuje.[132]

V neposlední řadě se nahrazuje v případě újmy na zdraví i ekonomická ztráta, kam se řadí ušlý výdělek poškozeného (lost earnings) a snížení jeho výdělečné schopnosti (reduction in earning capacity), což by bylo možné vzdáleně připodobnit k českému institutu ztížení společenského uplatnění, i když Američané vztahují tento

[129] § 910 Restatement (Second) of Torts
[130] § 903 Restatement (Second) of Torts
[131] Friedman, What is Fair Compensation For Death or Injury, 2 Intl. Rev. Of Law and Econ (1982)
[132] McDougald v. Garber 73 N.Y.2d 246

druh odškodnění pouze k možnosti získání výdělku a nikoli již ke společenským potřebám poškozeného.[133]

Co všechno se v případě utrpěné újmy na zdraví způsobené vadou výrobku nahrazuje by bylo složité zde vyjmenovat, jelikož úprava náhrady škody se v Americe liší stát od státu a pro důkladný popis v této práci není prostor.

4.7.2. Rozsah a způsob náhrady škody na věci

Rozsah náhrady škody na věci je obecně stanoven v § 2969 NOZ, který určuje povinnost vycházet z obvyklé ceny poškozené věci. Toto pravidlo je však omezeno ustanovením § 2939 odstavec 3 NOZ, jež vychází z evropské směrnice a stanoví, že škoda na věci způsobená vadou výrobku se nahrazuje jen v částce převyšující částku vypočtenou z 500 EUR. Částka se vypočítává ke dni, kdy škoda vznikla.[134] Jakmile tedy vznikne škoda na věci vyčíslená jako nižší než 500 EUR, poškozená osoba nemá podle úpravy povinnosti k náhradě škody způsobené vadou výrobku nárok na její náhradu. Domáhat se náhrady škody na věci nepřevyšující 500 EUR bude ale pravděpodobně možné za použití obecné úpravy o náhradě škody při poškození věci obsažené v ustanovení § 2969 NOZ.

Při určení výše škody na věci zůstává v NOZ základním východiskem obvyklá cena věci v době jejího poškození. Takové kritérium samo o sobě se ale ukázalo jako nedostatečné. Poškozený by neměl na náhradě škody mu způsobené a následně škůdcem uhrazené nijak zbohatnout nebo vydělat, ale pouhá náhrada obvyklé ceny věci je nedostačující.[135] Nová úprava stanoví, že je nutné zohlednit, co poškozený musel vynaložit k obnovení nebo nahrazení funkce poškozené věci.[136] V případě poškození několik let staré věci je nutné přihlédnout tedy nejen k její obvyklé ceně, ale i k nákladům, které poškozený bude muset vynaložit na její opravu nebo nahrazení, což může vyžadovat i zakoupení věci nové, neopotřebené a mající větší reálnou hodnotu než věc poškozená. Podle důvodové zprávy k NOZ může náhrada škody převýšit obvyklou cenu poškozené věci, ale jistě to bude možné pouze do určité míry a ne libovolně. V zahraniční judikatuře se můžeme setkat s až třetinovým převýšením obvyklé ceny.[137]

---

[133] § 21 Restatement (Third) of Torts: Products Liability
[134] § 2939 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[135] Vláda ČR, Důvodová zpráva k návrhu zákona 89/2012 Sb., občanský zákoník, str. 577
[136] § 2969 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[137] Vláda ČR, Důvodová zpráva k návrhu zákona 89/2012 Sb., občanský zákoník, str. 578

Upřesnění, na jaké věci se ustanovení NOZ upravující škodu způsobenou vadou výrobku nepoužijí najdeme v § 2943 NOZ, který takto vylučuje případy, kdy vada způsobila poškození samotného vadného výrobku nebo poškodila věc užívanou převážně k podnikatelským účelům.[138] V těchto situacích se stejně jako při způsobení škody na věci nižší hodnoty než 500 EUR použije obecná úprava.

Náhrada škody na věci (compensatory damages) podle amerického práva vychází ze stejného principu jako u nás. Pokud došlo ke škodě na věci nebo na jiném penězi snadno vyčíslitelném zájmu poškozeného, účelem náhrady škody je uvést situaci v předešlý stav a poškozeného navrátit do pozice, ve které by byl, nenastala-li by škoda tak, jak nastala. Vždy se tak ovšem činí pouze peněžitou náhradou, kterou soud podle svého uvážení a po řádném dokazování vyčíslí.[139] Jak v Čechách, tak v Americe je z této náhrady škody vyňata škoda na samotném výrobku, kterou pokrývají jiná ustanovení. Americký Restatement 3rd ovšem poukazuje na zajímavý druh případů, kdy škodu na věci způsobí pouze určitý rozeznatelný komponent výrobku. Většinou se v takové situaci postupuje stejně, jak by tomu bylo asi i u nás a je na posouzení soudu, případně znalce, zda součástka byla integrovanou součástí konečného výrobku nebo zda ji lze považovat za oddělitelnou část. V první případě by poškozený nárok na náhradu škody na věci způsobenou vadou výrobku neměl, v druhém již pravděpodobně ano.[140]

Účel tohoto druhu náhrady škody je tedy v obou zemích stejný a není cílem, aby poškozený na jemu způsobené újmě jakkoli vydělal, ale pouze byl schopen plnohodnotně nahradit o co přišel. Na rozdíl od evropské směrnice promítnuté i v NOZ však ani v oblasti náhrady škody způsobené vadou výrobku americké právo nestanovuje žádnou minimální hranici utrpěné škody.

4.7.3. Represivní náhrada škody v USA „punitive damages“

Represivní náhrada škody někdy nazývaná také jako exemplární bývá uložena žalovanému kromě náhrady škody mající kompenzační funkci (compensatory damages) za účelem jeho potrestání zpravidla v situacích, kdy se žalovaný dopustil pobuřujícího jednání nebo pochybení v neprospěch žalobce. Dalším cílem uložení této

[138] § 2943 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[139] § 903 Restatement (Second) of Torts
[140] § 21 Restatement (Third) of Torts: Products Liability

náhrady škody je též snaha odradit žalovaného od dalšího podobného protiprávního jednání a působit i generálně preventivně.

Exemplární náhrada škody je považována za kvazi-trestní institut, jelikož stojí zhruba na půli cesty mezi civilním a trestním právem. Účelem této náhrady škody je potrestat žalovaného spíše než nahradit skutečnou škodu, ale přesto se represivní náhrada škody uděluje žalobci v soukromoprávním sporu. Z našeho pohledu, ač takový druh náhrady škody český právní řád nezná, se jeho zařazení do civilního práva jeví jako logické už jenom z toho důvodu, že se jedná o peněžité plnění, které obdrží přímo poškozený a nejde o žádnou veřejnoprávní pokutu.[141]

Až na čtyři státy, které represivní náhradu škody neumožňují, je v celých Spojených státech amerických uznávána. V některých státech je potom přípustná výše náhrady limitována, jelikož je na ni nahlíženo jako na dodatečné odškodnění reálně vzniklé újmy. Exemplární odškodné je teoreticky upraveno v Restatementu 2nd, ale závazně je zakotveno v jednotlivých státních i federálních právních předpisech, kde může být částečně moderována i jeho výše, o které zpravidla rozhoduje porota. Je na důkladném zvážení poroty, aby posoudila vážnost hodnocené situace, pochybení žalovaného, závažnost újmy na zdraví nebo škody vzniklé žalobci. V úvahu je brána také finanční situace žalovaného. V některých státech je výše exemplárního odškodnění odvíjena od kompenzační náhrady škody.[142]

Tento druh náhrady škody vždy byl a stále je předmětem zásadní kritiky soudů i právních teoretiků. Hlavním bodem kritiky je fakt, že účel represivní náhrady škody, jak již ostatně plyne z názvu, není v souladu s obecným principem civilního práva – nahradit skutečně vzniklou škodu aniž by poškozený díky nastalé situaci zbohatl. Dalším nedostatkem tohoto institutu je nedostatek objektivních kritérií, jak náhradu škody vyčíslit. I přes tyto výtky je ale zatím tento institut hojně využíván a nic nenasvědčuje jeho omezení či zrušení.

Typickým a i v Čechách dobře známým případem, kde žalobkyně vysoudila enormně vysokou částku právě jako represivní náhradu škody za újmu na zdraví způsobenou jí vadou výrobku je kauza Liebeck v. McDonalds Restaurant's. Žalobkyně Stella Liebecková žalovala společnost McDonald's poté, co si u jedné z jejích poboček zakoupila kávu, kterou si následně vylila do klína a způsobila si tak

[141] § 908 Restatement (Second) of Torts
[142] Owen, Problems in Assessing Punitive Damages against Manufacturers of Defective Products, University of Chicago Law Review, 1982, str. 6

těžké popáleniny v jejichž důsledku musela být poté osm dní hospitalizována a na popálená místa ji byly voperovány kožní štěpy. Káva byla podle žaloby zbytečně horká (80 stupňů Celsia) a pravděpodobnost, že způsobí některému ze zákazníků popáleniny tak byla výrazně vyšší než u konkurenčních společností.[143] Žalobkyni byla přiznána náhrada škody ve výši 160 000 dolarů, která měla kompenzovat náklady vynaložené na léčení, bolestné a další skutečně vynaložené náklady. Dále porota určila, že žalobkyni náleží 2,7 milionů dolarů jako represivní náhrada škody, což následně soudce moderoval na 640 000 dolarů. Nakonec se obě strany dohodly na odlišné částce, která zůstala známá pouze jim a nikoli již veřejnosti.

4.8. PROMLČENÍ A PREKLUZE

Institut promlčení je v NOZ upraven v ustanoveních § 609 až § 653 a je zde zachován princip obsažený v dosavadní úpravě promlčení v občanském právu. Pokud nebylo právo vykonáno v promlčecí lhůtě, tak se promlčuje a ač dlužník i po uplynutí této lhůty může dobrovolně plnit, není k tomu povinen. Splní-li dlužník to, k čemu byl povinen po uplynutí promlčecí lhůty, není oprávněn požadovat vrácení takového plnění, ať už o promlčení věděl nebo ne.[144] I v případě úpravy promlčení je možné zaznamenat změnu v názvosloví. Dosavadní občanský zákoník používal termín promlčecí doba a NOZ nově hovoří o lhůtě. K promlčení se nepřihlíží z úřední povinnosti, jak je tomu u prekluze, ale pouze na námitku dlužníka. Vzdání se práva k uplatnění námitky promlčení ještě před jeho vznikem není možné, respektive by se k takovému úkonu nepřihlíželo, ale bylo-li již právo promlčeno není zároveň dána žádná povinnost námitku vznést.

Počátek promlčecí lhůty upravuje § 619 NOZ a to jak pro lhůtu subjektivní, která počíná běžet ode dne, kdy se oprávněný dozvěděl o právu a okolnostech potřebných pro jeho vymáhání, tak pro lhůtu objektivní, která běží od okamžiku, kdy se oprávněný o právu a dalších potřebných okolnostech dozvědět měl a mohl.[145] Rozhodné okolnosti pro začátek běhu promlčecí lhůty u práva na náhradu škody jsou specifikovány v § 620 NOZ, jež se shoduje se zněním § 106 stávajícího občanského zákoníku. Mezi tyto okolnosti patří vědomost oprávněné osoby o škodě a o osobě povinné k její náhradě. V odstavci 2 tohoto ustanovení jsou potom blíže upřesněny

[143] Liebeck v. McDonald's Restaurants, P.T.S., Inc., 1995 WL 360309, N.M. Dist., Aug. 18, 1994
[144] § 609 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[145] § 619 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

okolnosti rozhodné v případě náhrady škody způsobené vadou výrobku, kam se řadí vědomost o škodě, vadě a totožnost výrobce.

Obecná subjektivní promlčecí lhůta činí podle NOZ tři roky a objektivní lhůta deset let. Nově je dána v § 630 NOZ možnost ujednat si buď kratší nebo delší subjektivní promlčecí lhůtu, která zároveň ale nesmí trvat kratší dobu než jeden rok a ani delší než patnáct let.[146] U sjednání promlčecí lhůty jsou zároveň dána omezení co do subjektů, kterých se takové ujednání týká. Delší nebo kratší lhůtu než je lhůta zákonná nelze sjednat v neprospěch slabší strany, kam se jistě řadí i spotřebitel v případě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku. Kratší promlčecí lhůta nemůže být ujednána ani v případě práva na plnění vyplývajícího z újmy na zdraví nebo na životě.[147]

„Právo na náhradu škody nebo jiné újmy se promlčí nejpozději za deset let ode dne, kdy škoda nebo jiná újma vznikla.“[148] Toto ustanovení se použije na případy majetkové i nemajetkové újmy, která nebyla způsobena úmyslně a desetiletá promlčecí lhůta je lhůtou objektivní. V případě úmyslně způsobené škody nebo jiné újmy se použije § 636 odst. 2 NOZ, v němž je uvedená objektivní promlčecí lhůta patnáct let. Že se v § 636 NOZ hovoří o objektivní lhůtě poznáme podle počátku běhu promlčecí lhůty ode dne vzniku škody. Subjektivní promlčecí lhůta byla novou úpravou u nároku na náhradu škody zrušena, čímž je posilněno postavení poškozené osoby. Objektivní promlčecí lhůta se nepoužije pro právo vzniklé z újmy na životě a zdraví.

Objektivní promlčecí doba aplikovatelná na náhradu škody způsobenou vadou výrobku činí deset let a počítá se ode dne, kdy výrobce uvedl vadný výrobek na trh.[149] V ZOVV byla lhůta stanovená v souladu s evropskou směrnicí č. 85/374/EHS také desetiletá, ale nejednalo se o lhůtu promlčecí, nýbrž prekluzivní. Prekluzí se rozumí zánik práva v důsledku jeho neuplatnění. Předpokladem je existence nějakého práva, které nebylo uplatněno v zákonem stanovené době a je s ním spojen zánik subjektivního práva a s ním i nároku. Na rozdíl od promlčení, které musí povinná osoba namítnout, se k prekluzi přihlíží ex offo. Výrobce, jehož vadný výrobek způsobil škodu i nadále nebude podle nového zákona povinen k její náhradě po

[146] Hurdík, J. et al. Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 193
[147] § 630 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[148] § 636 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[149] § 637 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

uplynutí desetileté lhůty, ale není zde žádný rozumný důvod mu zakazovat škodu nahradit. Rozhodne-li se škůdce škodu nahradit i tehdy, kdy už k tomu není ze zákona povinen a mohl by uplatnit námitku promlčení, zákon mu v tom nově nebrání a nebude již nutné dovozovat, že se takové plnění považuje za bezdůvodné obohacení nebo obdarování spotřebitele.[150] Tříletá subjektivní lhůta je zde i nadále zachována a jak již bylo uvedeno výše, rozhodnými skutečnostmi pro počátek jejího běhu jsou vědomost o škodě, vadě a totožnosti výrobce.

NOZ se přiklání na mnoha místech spíše k použití institutu promlčení, ale přesto možnost zániku práva na základě prekluze úplně neopouští a věnuje jí § 654 NOZ. K prekluzi dochází pouze v případech výslovně stanovených zákonem.

V americkém právu se pro promlčení používá pojem „statute od limitations“ a jedná se o institut, který se vyskytuje stejně jako u nás v různých odvětvích práva a není výlučně použitelný pouze pro civilní delikty nebo smlouvy, i když tam se s ním setkáme ještě spolu s trestním právem nejčastěji.[151] Promlčení není nikde upraveno komplexně, ale najdeme ho vždy upravené u konkrétních ustanovení, např. u náhrady újmy na zdraví, majetkové škody. „Statute of limitations“ lze zařadit jako jednu z možností obrany (defense) proti žalobě na náhradu škody způsobenou vadným výrobkem. Obecně rozlišujeme dva druhy obrany a to takovou, díky které se lze zbavit odpovědnosti úplně a nebo pouze částečně. Aby poškozený mohl úspěšně vymoci náhradu škody, musí mimo jiné podat žalobu včas než uběhne promlčecí lhůta. Pokud by tak neučinil, výrobce již po uplynutí lhůty za škodu neodpovídá. K promlčení soud stejně jako u nás ani v Americe nepřihlíží z úřední povinnosti a povinná osoba musí vznést námitku promlčení.

Kromě „statute of limitations“ existuje v USA ještě pojem „statute of repose“, který by se dal připodobnit k naší objektivní promlčecí lhůtě. Část amerických právních teoretiků se přiklání k variantě, že „statute of repose“ je součástí „statute of limitations“ a jedná se tak pouze o jakýsi druh promlčení, druhá polovina ovšem zastává názor, že jde o pojem zcela odlišný. Pro porovnání s českou úpravou, domnívám se, bude nejsnazší používat „statute of limitations“ jako pojem odpovídající subjektivní promlčecí lhůtě a „statute of repose“ pro lhůtu objektivní.

Začátek běhu obou promlčecích lhůt není pro všechny druhy odpovědností stejný a je zpravidla stanoven příslušnými zákony v jednotlivých amerických státech.

[150] Vláda ČR, Důvodová zpráva k návrhu zákona 89/2012 Sb., občanský zákoník, str. 279
[151] Statute of Limitations, overview, http://www.law.cornell.edu/wex/statute_of_limitations

U ustanovení upravujících záruky je v Uniform Commercial Code stanoveno, že subjektivní promlčecí doba v tomto případě začíná běžet od chvíle, kdy již byla učiněna nabídka k dodání zboží a proces dodání byl započat, na rozdíl od chvíle uvedení na trh podle českého práva a evropské směrnice (uvedení do oběhu).[152] V USA tedy podle UCC běží promlčecí lhůta v určitých situacích ještě před dodáním zboží, což se z našeho pohledu může zdát nelogické. Proto dále UCC stanoví, že vztahuje-li se záruka i do budoucnosti, počíná promlčecí doba až od okamžiku, kdy nastalo porušení záruky v důsledku vady zboží a taková vada byla nebo měla být zjištěna.[153] Objektivní promlčecí doba v případě záruky začíná běžet momentem prvního prodeje k přímému užití, tedy spotřebiteli, nikoli maloobchodníkovi k dalšímu přeprodeji. Obecně lze shrnout, že subjektivní promlčecí doba počíná běžet v jednom ze tří okamžiků. Prvním je datum zranění, druhým den, kdy se poškozený mohl o svém nároku dozvědět a třetím, pro poškozeného nejvýhodnějším okamžikem je den, kdy by se při výkonu náležité péče o svém nároku poškozený měl dozvědět. Poslední z možností je také tou nejpoužívanější. V některých jurisdikcích byl ještě následně poslední z okamžiků uplatnění nároku upraven tak, že subjektivní promlčecí lhůta začíná běžet až tehdy, kdy se poškozený dozvěděl nebo při výkonu náležité péče měl dozvědět o všech okolnostech potřebných pro uplatnění nároku na náhradu škody.[154]

Jakousi výjimku z pravidla o počátku běhu promlčecí lhůty týkající se nezletilých osob mají oba právní řády společnou. Podle § 622 NOZ nezačne v případě újmy na zdraví nezletilého promlčecí lhůta běžet dříve, než se nezletilý stane plně svéprávným. Pakliže plné svéprávnosti nenabude, počíná lhůta běžet až okamžikem jmenování opatrovníka po dovršení zletilosti takové osoby.[155] Pravidlo týkající se počátku běhu promlčecí lhůty v případě nutnosti ustanovení opatrovníka nebo zákonného zástupce je dále obsaženo v § 645 NOZ. Stejné pravidlo týkající se počátku běhu promlčecí lhůty přijala i valná většina amerických států. Pokud je nezletilému ublíženo na zdraví, promlčecí lhůta nepočíná běžet dříve než dovrší osmnáctý rok.

Aby mohla podle českého práva začít běžet promlčecí lhůta vážící se k uplatnění nároku na náhradu škody poškozeným proti výrobci vadného výrobku, musí

[152] Phillips, Jerry J. Products liability in a nutshell. 5th ed. St. Paul: West Publishing, 1998, LI, str. 178
[153] Phillips, Jerry J. Products liability in a nutshell. 5th ed. St. Paul: West Publishing, 1998, LI, str. 179
[154] Phillips, Jerry J. Products liability in a nutshell. 5th ed. St. Paul: West Publishing, 1998, LI, str. 180
[155] § 622 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

poškozený vědět o škodě, o vadě výrobku a znát totožnost výrobce.[156] V Americe je pravidlo zahrnující vědomost o škodě, respektive o možnosti nárok uplatnit nazýváno jako „discovery rule“ a váže se k případům újmy na zdraví, kdy poškozený nemusí o takové újmě hned vědět. Toto pravidlo se ve Spojených státech typicky vyvinulo v případech, kdy byl poškozený vystaven azbestu a nepříznivé následky na jeho zdraví se ukázaly až postupem času. V obou právních řádech dále platí, že uplatní-li věřitel v promlčecí lhůtě právo u orgánu veřejné moci a následně pokračuje řízení v dané věci, promlčecí lhůta neběží. Za bizardní potom považuji americké pravidlo u nás asociované spíše s procesním právem, kdy v určitých státech neběží promlčecí lhůta tehdy, když se žalovaný nenachází v jurisdikci, kde probíhá soudní spor o nárok na náhradu škody.

„Statute of repose“, jak již bylo zmíněno výše lze připodobnit k české objektivní promlčecí lhůtě s tím, že ta v Americe v případě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku začíná běžet buď ode dne, kdy byl výrobek vyroben nebo prodán. Dle mého soudu je česká úprava okamžiku uvedení na trh přesnější, i když soudit v tomto případě právo americké je obtížné, jelikož každý stát si objektivní promlčecí lhůtu upravuje sám. Jednotné pravidlo pro celé Spojené státy tedy opět nenalezneme, ale stejně jako u nás je objektivní promlčecí lhůta ze zákona desetiletá, ve většině případů je tomu tak i v USA.[157]

Do českého právního řádu přibude s NOZ ještě jedno praktické ustanovení, jež dopadá na případy, se kterými se musely doposud vypořádávat soudy. Najdeme ho v § 647 NOZ a týká se případů, kdy věřitel s dlužníkem mimosoudně jednají o splnění povinnosti nebo o podmínkách, za kterých má být splněna. *„V případě uzavření dohody o mimosoudním jednání věřitele a dlužníka o právu nebo o okolnosti, která právo zakládá, počne promlčecí lhůta běžet poté, co věřitel nebo dlužník výslovně odmítne v takovém jednání pokračovat; počala-li promlčecí lhůta běžet již dříve, po dobu jednání neběží.“*[158] Toto ustanovení by mohlo pomoci ochránit mimo jiné i spotřebitele tehdy, kdy by výrobce protahoval mimosoudní dohadování o nároku na náhradu škody způsobené vadou výrobku a úmyslně by spoléhal na to, že vyjednávání podmínek a všemožných okolností bude trvat tak dlouho, až bude moci před soudem namítnout promlčení celého nároku.

---

[156] § 620 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
[157] Denis W. Stearns, An Introduction to Product Liability Law, 2001
[158] § 647 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

ZÁVĚR

Náhrada majetkové a nemajetkové újmy a povinnost řádného plnění v dosavadní občanskoprávní úpravě nazývané jako odpovědnost za škodu a odpovědnost za vady se v NOZ až na rozdíly v použité terminologii příliš nezměnila. Stále platí pravidlo, že náhrady za vadné plnění se nelze domáhat pomocí náhrady škody, jak je i v NOZ újma někdy nazývána. Právo z vadného plnění ale nevylučuje právo na náhradu škody. Povinnost k náhradě škody způsobené vadou výrobku se i nadále kromě speciálních ustanovení NOZ, které až na odchylku týkající se promlčení nároku na náhradu škody prakticky kopírují dosavadní zákon č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, bude řídit obecnými ustanoveními o povinnosti k náhradě majetkové a nemajetkové újmy. Nárok na náhradu škody a nárok na náhradu za vadné plnění je důležité důsledně odlišovat i vzhledem ke správnému posouzení škody zapříčiněné vadným výrobkem. Za škodu způsobenou vadou výrobku se považuje v českém právním řádu jakákoli majetková či nemajetková újma způsobená vadným výrobkem a zároveň odlišná od samotné vady výrobku, za kterou lze požadovat náhradu podle obecných ustanovení o povinnosti řádně plnit (odpovědnost za vady). Toto pojetí se stoprocentně neshoduje s americkým, kde náhradu za vadu výrobku lze vymáhat na základě záruky, která se ovšem v Americe považuje za jistý druh odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku.

Odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku u nás byla zakotvena zákonem č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, který nabyl účinnosti v roce 1999 a vychází z evropské směrnice Rady č. 85/374/EHS ze dne 25. července 1985 o sbližování právních a správních předpisů členských států tykajících se odpovědnosti za vadné výrobky, zatímco americká úprava „products liability“ se začala vyvíjet již v polovině devatenáctého století krátce po začátku průmyslové revoluce. Velké změny doznalo pojetí americké odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku díky případu MacPherson v. Buick Motor Co., který odstranil doktrínu „privity of contract“[159] a dále potom případ Escola v. Coca-Cola Bottling Co., kde byl výrobce shledán objektivně odpovědným.

V našem právním řádu je odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku založena na objektivní odpovědnosti výrobce potažmo dalších účastníků prodeje

[159] předpokladem doktríny „privity of contract“ je, že pouze strany smlouvy mohou vymáhat práva z ní vyplývající a případný nárok na náhradu škody.

výrobku včetně dodavatelů, velkoobchodníků a koncových prodejců nabízejících výrobky spotřebitelům. Stejně tak je tomu v USA, ale pouze v některých jurisdikcích. V některých státech je odpovědnost založená na nedbalosti nebo záruce váznoucí na výrobku a dokazování se v těchto případech u nedbalosti liší v nezbytné míře zavinění a v případě odpovědnosti ze záruky potom odpovídá za škodu způsobenou vadným výrobkem pouze smluvní strana. Shodně v obou právních řádech, českém i americkém, je vždy třeba prokázat vadu výrobku, vzniklou škodu a příčinnou souvislost mezi vadou a škodou. Příčinná souvislost je však v některých amerických státech shledána i v případech, které by jistě před českými soudy neobstály.

Pojem výrobku je v obou zemích vnímán obdobně a jedná se o movitou věc případně příslušenství nemovitosti. Existují pouze drobné odchylky jako například kdy se v USA elektřina již považuje za výrobek a kdy se ještě jedná o službu, ale v zásadních otázkách, například zda krev a lidskou tkáň lze považovat v některých situacích za výrobek se úpravy shodují, že by to bylo nevhodné. Co se týče vad výrobku, hlavním kritériem v ČR je bezpečnost výrobku, kterou lze rozumně očekávat, k čemuž se přihlíží i v USA, nicméně hlavní je podle Restatement 3rd dělení vad na výrobní, konstrukční nebo vady spočívající v neadekvátní instrukci nebo varování spotřebitele. Druhy vad v jednotlivých právních systémech tak proto nelze jednoznačně srovnávat, i když už se i v Čechách vyskytlo podobné dělení na vady konstrukce výrobku, tovární vady a vady v instrukci, které dále definuje zákon č. 102/2001 Sb. o obecné bezpečnosti výrobků. Takové dělení je doposud možné najít pouze v literatuře a domnívám se, že jeho zařazení do právních předpisů není v případě dostatečně určité definice vady výrobku nutné.

V obou právních úpravách je za škodu způsobenou vadou výrobku objektivně odpovědný výrobce. Zatímco však v Čechách je tato osoba definována podle toho, jak výrobek získala, vyrobila, vytěžila či vypěstovala, v USA se o výrobci hovoří jako o osobě, která převedla vlastnictví k výrobku za účelem užívání, spotřeby nebo k dalšímu prodeji, který k užívání nebo spotřebě vede. V ČR se tedy vlastně popisuje fáze nabytí výrobku výrobcem a v USA naopak jeho pozbytí a uvedení na trh. V obou zemích je potom rozšířena odpovědnost v určitých případech i na dodavatele či další osoby prodávající výrobek a účastnící se tak obchodního řetězce, což usnadňuje spotřebiteli v případě již vzniklé škody situaci a může tak vymáhat její náhradu na více subjektech.

Jak u nás, tak ve Spojených státech je spotřebiteli při uplatnění nároku na náhradu škody způsobené vadou výrobku nejčastěji využíván institut objektivní odpovědnosti výrobce za škodu způsobenou vadou výrobku díky kterému spotřebiteli stačí prokázat vadu výrobku a škodu takovou vadou způsobenou. Stejně jako u nás lze žalovat na stejný nárok i podle úpravy obecné odpovědnosti za škodu, kde je již nutné prokazovat zavinění výrobce případně jiné osoby zúčastněné na prodeji vadného výrobku, respektive kde se zavinění presumuje, ale výrobce se může vyvinit, i v USA existuje ještě další možnost a to odpovědnost za nedbalost (negligence). V případě, že výrobce nebo jiný prodejce nevynaložil dostatečnou péči k zajištění bezpečnosti a bezvadnosti výrobku a ten následně právě v důsledku vady způsobil spotřebiteli škodu, může se její náhrady spotřebitel domáhat i touto cestou. Další možností jak uplatnit nárok na náhradu škody v USA se vztahuje na případy, kdy je výrobek ještě v záruce. Záruka je upravena i v našem právním řádu, avšak je na ní pohlíženo poněkud odlišně než v USA a nikoli přímo v kontextu odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, přestože v důsledku uplatnění záruky může spotřebitel zároveň prokázat, že jeho výrobek je vadný a způsobil-li škodu lze následně vymáhat její náhradu pomocí ustanovení o škodě způsobené vadou výrobku. Pro spotřebitele je však nejsnazší využít ustanovení o objektivní odpovědnosti, která existují v případě této zvláštní odpovědnosti v obou právních řádech.

K možnosti liberace se v obou zemích přistupuje zcela odlišně. V americkém právním řádu se lze setkat se třemi základními případy, kdy se výrobce může zbavit své odpovědnosti nebo ji alespoň omezit. Jedná se o spoluzavinění poškozeného z nedbalosti (contributory negligence), předpokládané riziko (assumption of risk) a nesprávné použití výrobku (misuse), kam se řadí i úprava výrobku. Americké právo tedy spíše počítá s rozložením odpovědnosti mezi výrobce a poškozeného, případně dalšího prodejce, což se v našem právním řádu dá porovnat s ustanoveními o spoluzavinění poškozeného, zatímco NOZ taxativně vymezuje pět liberačních důvodů, jejichž prokázáním se může výrobce pokusit zbavit odpovědnosti za škodu. Český výrobce se tak zprostí odpovědnosti například prokáže-li, že výrobek na trh neuvedl, že ho na trh sice uvedl, ale vada nastala až poté nebo že výrobek nebyl vyroben pro prodej.

Co se náhrady škody týče, zásadní rozdíl mezi oběma právními řády spočívá ve způsobu náhrady. V ČR se nově upřednostňuje naturální restituce, případně se dává poškozenému na výběr, zda by upřednostnil náhradu v penězích nebo by si přál

uvedení do předešlého stavu a naproti tomu v USA se s naturální restitucí absolutně nepočítá a škoda se nahrazuje jedině v penězích. Rozdělení druhů škod na majetkovou a nemajetkovou jak ho známe my se s americkým pojetím příliš neshoduje, ale americké kategorie, kterými je fyzická újma jak na věci, tak na zdraví a životě a ekonomická ztráta v sobě v podstatě naše dva druhy újmy zahrnují. Třetí americkou kategorií je duševní újma, kterou se ovšem nemyslí žádná duševní nemoc, ale spíše úzkost, smutek, ponížení a další pocity vnímané poškozenou osobou, což náš právní řád nezná respektive takový druh újmy se v ČR neodčiňuje. Co se rozsahu náhrady škody týče, jak u škody na věci, tak u újmy na zdraví se nahrazuje či odčiňuje skutečně vzniklá škoda, ušlý zisk a v obou zemích jsou soudy do určité míry nadány diskreční pravomocí zejména co se odčinění újmy na životě a zdraví týče. Škoda na věci způsobená vadou výrobku se v Čechách nahrazuje pouze v částce převyšující 500 EUR pokud je vymáhána podle zvláštních ustanovené o náhradě škody způsobené vadou výrobku. V případě žaloby podle obecných ustanovení o náhradě škody žádný takový limit dán není a stejně tak je tomu v USA, kde taktéž není určena žádná spodní hranice způsobené škody. Náhrada škody na věci v obou právních řádech má za cíl uvést poškozeného do stejné pozice v jaké by býval byl, pokud by se škoda nestala. Nahrazuje se tedy sice skutečná škoda, ale spolu s ní jsou poškozenému přiznány i výdaje, které musel vynaložit na napravení škody.

Institut, který české právo zatím ještě nezná a v určitých amerických státech je snaha o jeho vymýcení je represivní náhrada škody. Jedná se o sankční prostředek, kterým se nenahrazuje vzniklá škoda, ale spíše se jím v určitých případech trestá osoba škůdce. Represivní náhrada škody je prostředek používaný v civilním právu, ale vzhledem k jeho provázanosti s právem trestním se v USA nachází kdesi mezi oběma právními odvětvími. Výši exemplární náhrady škody, jak se také „punitive damages“ někdy překládají stanovuje porota a soudce ji může následně moderovat, jak se tomu v mnohých případech také v USA děje. Pravděpodobně se nejedná o prvek, který by se v českém právu mohl v dohledné době objevit, ale diskrece svěřená soudcům při stanovování náhrady újmy na životě a zdraví v NOZ by se dala považovat za malý krůček směrem k větším odškodněním poškozených.

Díky správně podané námitce promlčení se v obou zemích může povinná strana zbavit povinnosti k náhradě škody. V USA i v České republice se rozlišuje subjektivní a objektivní promlčecí lhůta, jejíž začátek a běh ale není ve všech amerických státech upraven stejně a proto není jednoznačně možné úpravy porovnat.

Odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku je ve Spojených státech mnohem častěji využívána než u nás a lze se domnívat, že i z toho důvodu je úprava tohoto zvláštního druhu odpovědnosti propracovanější. Domnívám se ale, že je možné uzavřít, že až na odchylky spočívající v detailnější propracovanosti tohoto institutu v USA, jsou si obě právní úpravy velice podobné.

SEZNAM ZKRATEK

OZ – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

NOZ - zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

ZOVV – zákon č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku.

Restatement 2nd – Restatement (Second) of Torts

Restatement 3rd – Restatement (Third) of Torts

Evropská směrnice - směrnice Rady č. 85/374/EHS ze dne 25.července 1985 o sbližování právních a správních předpisů členských států tykajících se odpovědnosti za vadné výrobky

SEZNAM A PŘEKLAD ANGLICKÝCH POJMŮ

Product - výrobek

Product defect – vada výrobku

Manufacturer - výrobce

Compensatory damages – náhrada škody

Punitive damages – represivní náhrada škody

Strict liability – objektivní odpovědnost

Negligence - nedbalost

Breach of warranty – porušení záruky

Design defect – konstrukční vada

Manufacturing defect – výrobní vada

Defective warning or instruction - neadekvátní instrukce a nedostatek varování spotřebitele

Contributory negligence - spoluzavinění z nedbalosti

Assumption of risk - předpokládané riziko

Misuse - nesprávného použití výrobku

SEZNAM LITERATURY

[1] Bičovský J., Holub M.: Náhrada škody v občanském, obchodním, správním a pracovním právu, Praha, Linde Praha 1997

[2] Brejcha A.: Odpovědnost v soukromém a veřejném právu, Praha, Kodex 2000

[3] Dvořák, J., Švestka, J., Knappová, M. a kolektiv: Občanské právo hmotné., díl 3, 4. vydání Praha: ASPI, 2005

[4] Eliáš, K. a kol. Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013

[5] Eliáš K.: Obsah, způsob a rozsah náhrady škody v soukromém právu I, Právní rádce, číslo 12/2007

[6] Eliáš K.: Obsah, způsob a rozsah náhrady škody v soukromém právu II, Právní rádce, číslo 1/2008

[7] Epstein, Richard A. Cases and materials on torts. 5th ed. Boston: Little, Brown and Company, 1990, xxxiii, 1396 s. ISBN 0-316-24574-7.

[8] Friedman, What is Fair Compensation For Death or Injury, 2 Intl. Rev. Of Law and Econ (1982)

[9] Holub, M., Bičovský, J., Pokorný, M., Hochman, J., Kobliha, I., Ondruš, R.: Odpovědnost za škodu v právu občanském, pracovním a obchodním. Praktická příručka, 3. vydání, Praha: Linde, 2006

[10] Hulva T.: Ochrana spotřebitele, Praha, ISBN 80-7357-064-5, ASPI, a.s., 2004

[11] Hurdík, J. et al. Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013

[12] Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv: Občanský zákoník, komentář, 5. vydání, Praha, C.H.Beck, 1999, Příloha II. – Veselý J.: Komentář k zákonu č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku

[13] Knappová M.: Povinnost a odpovědnost v občanském právu, ISBN 80-86432-55-6, Praha, EUROLEX BOHEMIA 2003

[14] Král R.: K zákonu o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku a jeho slučitelnosti s úpravou ES, Právní rozhledy č. 8/1999

[15] Lyčka, M.: Procesní a praktické aspekty směrnice o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, Právní rozhledy 9/2012

[16] Mach J.: Náhrada škody za újmu na zdraví, Bulletin advokacie, číslo 1/2000

[17] Mrázek J.: Odpovědnost za škodu způsobenou závadným výrobkem v českém právu - Kompatibilita direktivy 85/374/EHS s naším právním řádem, Právník, číslo 3/1998, evidenční číslo ASPI 8363

[18] Mrázek J.: Odpovědnost za výrobek, Právní rádce, číslo 5/1994

[19] Owen, Problems in Assessing Punitive Damages against Manufacturers of Defective Products, University of Chicago Law Review, 1982

[20] Pelikánová, I.: Odpovědnost za škodu – trendy a otázky, malý náhled do osnovy nového občanského zákoníku, Bulletin advokacie 3/2011

[21] Phillips, Jerry J. Products liability in a nutshell. 5th ed. St. Paul: West Publishing, 1998, LI, ISBN 0-314-22585-4.

[22] Švestka, J., Právní ochrana spotřebitele v ČR. Praha: C. H. Beck, 1999

[23] Restatement (Second) of Torts, Current through August 2012, American Law Institute

[24] Restatement (Third) of Torts: Products Liability, Current through August 2012, American Law Institute

[25] Restatement (Third) of Torts: Liability for Economic Harm, Current through August 2012, American Law Institute

[26] Restatement (Third) of Torts: Liability for Physical and Emotional Harm, Current through August 2012, American Law Institute

[27] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2003, sp. zn. 29 Odo 379/2001 (č . R 56/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek)

[28] Slovník spisovného jazyka českého / za vedení B. Havránka [et al.] zpracoval lexikografický kolektiv Ústavu pro jazyk český ČSAV, Praha: Academia, 1989

[29] Švestka, J., Jehlička, O., Kratochvíl, M., Právní ochrana spotřebitele v České republice. Praha: C. H. Beck

[30] Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník I a II. Komentář. 1. vydání. ISBN 978-80-7400-004-1, Praha, C. H. Beck, 2008

[31] Švestka, J., Dvořák, J. a kolektiv, Občanské právo hmotné, Díl třetí: Závazkové právo, 5.vydání, Praha, Wolters Kluwer, 2009

[32] Těmín, T.: Odpovědnost za škodu způsobenou vadným výrobkem, Právní rádce č. 10/2004, ISSN 1210-4817, Praha, Economia, 2004

[33] Těmín, T.: Odpovědnost za výrobek, Právní rádce č. 8/2004

[34] Tichý, L., Vývoj práva deliktní odpovědnosti za škodu v České republice, Rakousku a Evropě. Praha: PF UK, 2005

[35] Tobeš, T., Limitace náhrady škody. Právní rádce, č. 1/2006, s. 26 - 33

[36] Tomančáková B.: Ochrana spotřebitele v praxi se vzory a příklady, ISBN: 978-80-7201-695-2, Linde Praha, 2008

[37] Tomášek M.: Princip minimální harmonizace při transpozici směrnic v oblasti ochrany spotřebitele, Právní Fórum, číslo 1/2004

[38] Tržický J.: Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku v praxi, Magazín ČSN, číslo 9/1998

[39] Veselý J.: Odpovědnost výrobců za škodu způsobenou vadou výrobku v právním řádu ČR, Právní rozhledy, číslo 5/1999

[40] Veselý, J., Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku (znění zákona s komentářem). Právní rádce, č. 3/1999, s. 1 – 8

[41] Vláda ČR, Důvodové zprávy k návrhům zákonů č. 59/1998 Sb., č. 209/2000 Sb., č. 102/2001 Sb., č. 89/2012 Sb.

[42] Vláda ČR, Důvodová zpráva k návrhu zákona 89/2012 Sb., občanský zákoník

[43] Vlasák, M.: Náhrada nemajetkové újmy v Principech evropského deliktního práva (PETL) a v návrhu občanského zákoníku, Jurisprudence číslo 4/2009

[44] Vojtek P.: Přehled judikatury ve věcech náhrady škody, ISBN 80- 7357-194-3, Praha: ASPI, 2006

[45] Weber, T., Kowandová, H. a kol., Praktická příručka posuzování shody a odpovědnosti za výrobek. Praha: Verlag Dashofer, s. r. o., 1998

[46] Weigl, B., Nový zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku. Evropské a mezinárodní právo, č. 5/1998, s. 58 – 60

[47] Záruba P.: Odpovědnost za výrobek v České republice a v Evropské unii, Brno, Econ Semis, 1998

[48] Zdražil M.: O ochraně spotřebitele, ISBN 80-7201-240-1, Praha, Linde Praha, 2000

[49] Zoulík, F., Soukromoprávní ochrana slabší smluvní strany. Právní rozhledy, č. 3/2002, s. 109 – 116

[50] Epstein R.: A short history of product lability. http://www.pointoflaw.com/products/overview.php

[51] Citované americké právní případy čerpány z portálu Westlaw Next www.westlaw.com

[52] zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

[53] zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

[54] zákon č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku

[55] zákon č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobku

[56] zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky

[57] zákon č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění

[58] směrnice Rady č. 85/374/EHS ze dne 25.července 1985 o sbližování právních a správních předpisů členských států tykajících se odpovědnosti za vadné výrobky

ABSTRACT – PRODUCTS LIABILITY IN CZECH AND AMERICAN LAW

The main purpose of my thesis is to describe and compare certain aspects of products liability in the Czech legal system and the American one. The thesis is divided into four chapters, the fourth being the center part devoted to analyzing individual terms both systems have in common.

To be able to compare provisions relevant to products liability, the first chapter deals with pecuniary and non-pecuniary damage and conditions of liability for such damage in its first subchapter. The second subchapter explains the term defect and further discusses the obligation of proper performance when selling products and possible liability for a defective product. Third subchapter then contrasts these two types of liability and clarifies the differences between them.

Chapter two briefly examines the progression of products liability in the Czech legal system beginning with the Act No. 59/1998 Coll. Products Liability Act, followed by mentioning the relevant European directive and finally focusing on the new civil code soon to become effective.

The third chapter contains basic information on American products liability as a whole and explores the development of this type of liability through the course of American history. For a better understanding of products liability how it is known today, I also included a couple of material cases.

Finally, the main chapter of this thesis is subdivided into eight subchapters, which each deal with one term shared by both legal systems. The first subchapter characterizes the term product, so the second one can thoroughly analyze all types of product defects to conclude that the definition and kinds of defects are very much the same in both countries. Subsequently, differences between characterizations of the term manufacturer, strict liability and defenses available to manufacturers are explained in subchapters three, four and five. Sixth subchapter focuses on possible ways of harm caused to the plaintiff such as physical or emotional harm or economic loss and the next subchapter points out how such harm shall be compensated for. Last subchapter deals with the similarities of statute of limitations on a products liability claim.

ABSTRAKT

Hlavním cílem této diplomové práce je popsat a porovnat různé aspekty české a americké úpravy odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku. Práce je rozdělena do čtyř hlavních kapitol, z nichž nejdůležitější, čtvrtá kapitola, se zabývá analýzou pojmů, jež oba právní systémy v souvislosti s tímto zvláštním druhem odpovědnosti používají.

První kapitola se zabývá majetkovou a nemajetkovou újmou a ve své první podkapitole dále rozebírá podmínky odpovědnosti za takovou újmu. Druhá podkapitola vysvětluje pojem vada, zaobírá se povinností řádně plnit v případě prodeje výrobku a druhotnou povinností nahradit kupujícímu případné vadné plnění. Třetí podkapitola potom odlišuje tyto dva druhy odpovědnosti, respektive povinnosti. Povinnost řádného plnění a následky nesplnění této povinnosti od povinnosti náhrady způsobené škody.

Účelem druhé kapitoly je stručně nastínit vývoj odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku v českém právním řádu, kde se poprvé objevila v dosud účinném zákoně č. 59/1998 Sb. o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, který vycházel z evropské směrnice. Od 1.1.2014 bude tento zvláštní druh odpovědnosti upraven novém občanskoprávním kodexu.

Třetí kapitola obsahuje základní informace o americké odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku a stejně jako kapitola předchozí popisuje její historický vývoj ve Spojených státech amerických, včetně praktických příkladů z americké judikatury.

Hlavní a nejrozsáhlejší kapitola této diplomové práce je rozdělena do osmi podkapitol, které se zabývají jednotlivými pojmy, jež jsou pro oba porovnávané právní řády společné. První podkapitola charakterizuje pojem výrobek, na což v druhé podkapitole navazuje důkladný rozbor všech druhů vad výrobku, které jsou v obou právních řádech téměř shodné. Následující podkapitoly jsou věnovány pojmům výrobce, objektivní odpovědnost a liberační důvody, které má výrobce k dispozici. Šestá podkapitola se zaměřuje na druhy újmy, které může poškozený utrpět v důsledku vady výrobku a následně je vysvětleno, jakým způsobem a v jakém rozsahu se újma poškozenému nahrazuje. Poslední podkapitola popisuje podobnosti institutu promlčení v případě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku.

KLÍČOVÁ SLOVA

Odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku – Products Liability

Výrobek - Product

Vada – Defect

Škoda - Damage